

ГОСТРІ ДУМКИ ПРО СЬОГОДЕННЯ

2-3

РІДНІ ТА ЗВЕДЕНІ

7

● ЛИСТ ЧИТАЧА — ДО ДРУКУ!

На рівні душі й серця хвилює і болить питання продажу землі сільсько-господарського призначення.

Більша частина українських селян, що ще живуть у селах, або недавно поїхали в міста шукати заробітку і кращого життя, до землі ставляться, як до святині, і не допускають думки, щоб зробити її товаром. Але в тому, щоб не допустити запуску ринку землі, є і економічна доцільність для держави.

Питання ринку землі (продаж в одні руки не більше 200 га) малограмотне з точки зору сільськогосподарської науки і дуже лукаве щодо українського народу.

Людей у селі меншає: старші вмирають, а молодь, не маючи роботи, покидає рідні місця. Складається враження, що уряд Гройсмана (не вірю, що він не розуміє справжнього становища в сільському господарстві) дотискує село, щоб там лишилося мінімум населення, а більшу частину земель обробляли великі агрохолдинги, яким байдуже і до сіл, і до українських чорноземів, і до українських селян. Якщо запрацює ринок земель сільгосппризначення, купити її зможуть тільки ті скоробагатки, що закупили дорогу іноземну сільськогосподарську техніку і вже тепер обробляють землю, яку оформили, як довгострокову оренду (до 50 років) найпростішим способом — посіяли, зібрали, підготували ґрунт до весняного чи осіннього посіву, розрахувались (не дуже щедро) з орендодавцями — і їх у селі не видно, бо вони живуть у великих мегаполісах, або за кордоном, маючи українські паспорти.

Почуйте нас!

**Звернення до Президента України Порошенка П. О.,
Уряду України та Верховної Ради України**

Знищується чорнозем? Занепадає соціальна сфера? Немає робочих місць? Ну то й що! Цих “хазяїв” такі дрібниці не турбують.

Якщо і знайдеться хтось із фермерів, що зможе придбати ті 200 га, то яку передову агротехніку він на цьому клаптику застосує? Люди, посвячені в агрономічну науку і практику, розуміють, що українській землі загрожує велика небезпека. Чорноземи формувалися на нашій благодатній території тисячоліттями, а довести ґрунти до деградації можна за 50—100 років, а то й швидше. Не можна цього допустити!

Справа не тільки в земельних ринкових відносинах, а в технологіях виробництва сільськогосподарських культур. Ось основні засади господарювання на землі:

1. 10—12-пілні сівозмінні;
2. зберегти, а де треба насадити нові лісосмуги, які збережуть ґрунти від вітрової ерозії;
3. забезпечити внесення органіки щороку в одне (як мінімум) поле сівозмінні, а для цього відновити знищене тваринництво;
4. 15—20 % площ засіяти бобовими багаторічними травами (корм для тваринництва і незамінна користь для ґрунту);
5. в сівозміні 1—2 поля соняшнику та інших технічних культур;
6. для тваринництва сіяти кукурудзу на силос і зелений корм (корм і хороший попередник для озимої пшениці);

7. обмежити до розумних розмірів застосування мінеральних добрив, отрут для боротьби з хворобами, шкідниками та бур'янами;

8. не допускати до роботи в сільському господарстві людей, які не мають відповідної освіти;

9. підтримувати тісні зв'язки з науковими закладами;

10. дбати про інфраструктуру села, розвиток зеленого туризму (де можна створити умови), розвиток переробки сільськогосподарської продукції (робочі місця і економія на транспорті), розвиток народних промислів.

Багато чого люди підкажуть, треба тільки повернути їм віру в те, що свою країну, державу, добробут, красу можна (і треба!) робити своїми руками, розумом, умінням, а не шукати кращої долі по чужинах.

Звертаюся до Вас, керівників усіх рангів нашої Держави, від імені мого покоління, що вже відходить: не робіть зла Україні! Дослухайтеся наших голосів, порад, напутніх слів і (поки не пізно) рятуйте українське село — його землю, культуру, сільськогосподарську науку, звичаї. Це Україна, а ми всі її діти. Слава їй, рідній!

Від імені своїх ровесників і не тільки

Зінаїда ГРУШКО-КОЛІНЬКО,
поетеса, агроном, економіст, почесна громадянка Синельниківського району Дніпропетровської обл.

ПЕРШОДРУК

8

З РОСИ Й ВОДИ!

10

ЧИТАЦЬКЕ ВІЧЕ

14-15

Ірина ФАРІОН,
доктор філологічних наук, професор

Далекого 2005 року як очільник РНОБ України П. Порошенко заявив:

“Ми координуватимемо зусилля органів влади для того, щоб зупинити процес закриття російських шкіл. Для того, щоб відновити групи у вищих навчальних закладах з російською мовою навчання... Ми справді займатимемося тим, щоб російськомовні громадяни України мали свій телевізійний канал, щоб був повністю забезпечений захист їхніх конституційних прав, для того, щоб не дати ані в 2006-му, ані в 2009-му, ані в подальших роках вкотре розіграти карту мови, як у 1994-му, 1999-му і як спробували це зробити в 2004 році” (газета “Шлях перемоги”, № 21, 26. 05. 2005, с. 2).

Ставши Президентом з допомогою своїх відданих посіпак (БПП, НФ, Самопоміч та ін.) і, звісно, що корисних ідіотів, він почав здійснювати свою програму згортання державного статусу української мови. Ось вони 10 кроків мовної путінізації України від Порошенка-президента:

1. Підтримав мовний закон Путіна під прізвиськами українوفобів Ківалова-Колесніченка, бо першим почав маркувати свої кондитерські вироби мовою окупанта.

2. Вперше в історії Української Держави під час президентської інавгурації у стінах парламенту при святковім Пересопницькому Євangelії звернувся до українців мовою окупанта.

3. Вперше в новітній історії під час новорічного привітання під час страшної війни України з Росією, яку він називає АТО, “вітав” українців мовою окупанта.

4. Вперше запропонував особливо підступний спосіб знищення державного статусу української мови через внесення до парламенту Закону України “Про внесення змін до Конституції України” (вих. N1-1/488 від 2 липня 2014 року). Відповідно до цього закону, запропонував внести зміни до 143

Порошенко і українська мова: 10 кроків злиття «с рускім міром»

З нагоди річниці Валуєвського циркуляру від 18 липня 1863 року

статті Конституції України, які полягають у праві місцевих органів влади змінювати статус мови з особливим виокремленням у цьому російської мови (і це в час розпаду війни з Росією!): “Стаття 143. Органи місцевого самоврядування та їх посадові особи вирішують питання місцевого самоврядування, віднесені законом до їх компетенції. Сільські, селищні, міські, районні, обласні ради можуть у порядку, визначеному законом, надавати в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці статус спеціальної російській мові, іншим мовам національних меншин України”.

Таким способом Президент намагається задовольнити присутність Путіна на Донбасі, позаяк саме під його тиском Верховна Рада VII скликання (крім ВО “Свободи”) проголосувала за Закон України “Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей”, де в 4 статті сказано: “Держава гарантує відповідно до Закону України “Про засади державної мовної політики” право мовного самовизначення кожного жителя в окремих районах Донецької та Луганської областей щодо мови, яку вважає рідною, вибору мови спілкування, вільного користування російською та будь-якою іншою мовою у суспільному та приватному житті, вивчення і підтримки російської та будь-якої іншої мови...” (16 вересня 2014 року). Про українську мову там жодного слова.

5. 31 серпня 2015 року ВР під тиском Порошенка і його поплічників із БПП, НФ, Самопоміч, Опозиційного блоку, Партії відродження, Волі народу (усього 265 депутатів) ці зміни, що названі “децентралізацією”, а насправді — “узаконена ОКУПАЦІЯ”, внесено до Конституції в першому читанні. Протести ВО “Свободи” та інших сил під ВР зупинили подальший процес внесення цих змін, через що обрано шлях знищення державного статусу української мови через освітні закони способом підвищення статусу мов нацменшин та демонстративного уневажнення статусу державної мови.

6. У липні 2014 року з ініціативи Л. Гриневич, партнерки з НФ, у законопроект “Про ви-

щу освіту”, ст. 46, внесено безпрецедентно згубне доповнення з умов ЗНО про можливість писати вступні тести мовами національних меншин (пункти 11, 12). Тільки завдяки ВО “Свобода” відвоєвано через підтвердження у першому читанні формулювання, що “мова викладання у вишах — державна”, попри позицію комітету з питань освіти та науки “державна та інші”.

7. Ще в травні 2014 року я ініціювала депутатське подання до Конституційного Суду, щоб визнати мовний закон Ківалова-Колесніченка неконституційним. Щойно 13—14 груд-

червні 2017 року на комітеті з питань освіти та науки законопроект до цього всього отримав безпрецедентну правку від Л. Гриневич: “За бажанням здобувачів професійної та вищої освіти заклади освіти створюють можливості для вивчення ними мови нацменшин як дисципліни в обсязі, що дає змогу проводити професійну діяльність у вибраній галузі з використанням цієї мови” (пункт 5).

9. Ідею проводити навчальний процес мовами національних меншин, як це обіцяв Порошенко ще 2005 року, через внесені правки до другого читання до

Винайдено нову форму війни з укромовою: піднесення мов нацменшин. Чому? Бо сили Укрмови в інший спосіб применшити вже НЕМОЖЛИВО. То класно. Боротьба набула нових форм. Борються з нами не ЧЕРЕЗ ЗАПЕРЕЧЕННЯ НАС, а через СТВЕРДЖЕННЯ ЧУЖИХ. Підступно. Але безпорадно для них.

Ірина Фаріон

ня 2016 року відбулися відкриті усні слухання з цього питання з абсолютною аргументаційною базою про його неконституційність та антидержавність. І досі КС не ухвалив рішення з цього питання, бо на це НЕМА волі Президента, представник якого жодного разу не був присутній на процедурі слухань, хоч це передбачає судову процедуру.

8. 6 жовтня 2016 року 277 депутатів ВР проголосували в першому читанні Закон про освіту (3491-д від 04.04.2016) авторства послідовних мовних геростратів чи просто малоросів: Л. Гриневич (міністр освіти і науки, квота від НФ), О. Скрипник (Самопоміч), В. Литвин (Волі народу), Т. Кремінь (Народний фронт), І. Кириленко (Батьківщина). У 7-й мовній статті під декоративною ширмою державної мови в освітньому процесі у трьох пунктах із 7-х йдеться про мови національних меншин, яким надаватиметься право на освіту рідною мовою коштом Української Держави. Це означає, що цей чужомовно-освітній процес здійснюватиметься за рахунок витіснення державної мови з навчально-наукового процесу.

Вже у другому читанні в

законопроекті Про освіту підтримали такі депутати: Парубій А. В., Юринець О. В., Кириленко І. Г., Співаковський О. В., Герашенко І. В., Сирій О. І., Подоляк І. І., Березюк О. Р., Скрипник О. О., Єленський В. Є., Кіраль С. І., Пастух Т. Т., Войцеховська С. М., Фріз І. В., Бригинець О. М., Гопко Г., Соколов С., Кремінь Т. Тобто маємо цілком логічний симбіоз партії влади — БПП, НФ, Самопоміч — безідейні, брехливі, пустослівні, корисливі, лицемірні ГІБРИДИ, що цілком накладаються на певну політичну атмосферу суспільства. Вони саме ті, на яких найбільше псевдоевропейської пудри за абсолютної відсутності національного змісту та інтелекту. А такий одіоз від Самопомічу, як депутат Скрипник О.О. запроваджує абсурдне поняття “громадянської освіти” замість, звісно що “національної” (ст. 3, правка N52), що, на щастя, відхилено комітетом.

Натомість формулювання “особам, що належать до національних меншин, забезпечується право на вивчення рідної мови” запропонували як правку такі народні депутати: всі свободівці — Левченко Ю., Л-

ленко А., Головка М., Осуховський О., Марченко О., а також Констанкевич І., Мусій О., Білозір О., Крулько І., Соколов Є., Кривенко В., Романюк В., Добродомов Д., Тимошенко Ю., Соловей Ю. Зверніть увагу, що серед них НЕМА ніби українськомовних лівів’ян-депутатів: А. Парубія, І. Подоляка, О. Березюка, О. Юринця, Г. Гопко, О. Сирія, О. Скрипника...

10. Саме цей пункт про навчання МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН через створення окремих груп та закладів перенесено у Розділ 5, ст. 17 так званого мовного закону 5670д, що зумисне названий Закон України “Про державну мову”, проте в ньому в 20-х статтях із 59-х поряд із українською приписано вживати ІНШУ мову, а в 6 статтях — мову нацменшин... Цей порошенківсько-медведчуківський мовний опус № 5670д є найкращим продовженням закону Ківалова-Колесніченка, бо цілком копіює його п. 3, 6 ст., (“Обов’язковість застосування державної мови чи сприяння її використанню у тій чи іншій сфері не повинні тлумачитися як заперечення або применшення права на користування регіональними мовами або мовами меншин у відповідній сфері та на територіях поширення”), подану як пункт 2, ст. 1: “Статус української мови як єдиної державної не може бути підставою для заперечення мовних прав і потреб осіб, що належать до національних меншин”. Натомість у Законі України “Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин” у ст. 14 вписано право вивчати мову своєї меншини або навчатися цією мовою, але “без шкоди для вивчення офіційної мови або викладання цією мовою”.

Висновок простий: ці 10 кроків Президента і його поплічників — реалізація озвученої вимоги міністра закордонних справ РФ Лаврова про федералізацію України та згортання “українізації” (якої, на жаль, ніколи і не було). Понад то, вважаю, що мовне питання як визначальний чинник української державної самостійності одна з прихованих умов так званих Мінських домовленостей. Як бачимо, не про метафоричну “мовну карту” йдеться, як казав Порошенко ще 2005 року, а про засадничу загрозу існування Української Держави як самостійного суб’єкта. Без своєї МОВИ таке існування НЕМОЖЛИВЕ. Це знає і Путін, і Медведчук, і Порошенко. Прозрівайте! Особливо ті, що кинулися захищати чергове мовне рабство під номером 5670д.

Людмила КРАСИЦЬКА,
президент Фонду, письменниця

Всеукраїнський благодійний культурно-науковий фонд Тараса Шевченка до Дня незалежності України для воїнів і волонтерів АТО оголошує поетичний конкурс “Свою Україну любить”. Найкращі поезії будуть вміщені до збірника, а їхні автори зможуть читати свої твори

Поетичний конкурс для воїнів і волонтерів АТО

на вечорі творчості учасників АТО.

До складу журі конкурсу входять провідні українські поети і прозаїки.

Голова журі: письменниця, президент Всеукраїнського благодійного культурно-наукового фонду Т. Г. Шевченка, праправнучка Т. Шевченка по

сестрі поета Катерині Людмила Красицька.

Заступник голови журі: поет, лауреат багатьох літературних премій, заслужений діяч культури Петро Засенко.

Голова оргкомітету: літературознавець і літературний критик, завідувач і професор кафедри української філології та

суспільних наук Академії адвокатури України Тетяна Коночук.

Твори можна надсилати і на електронну адресу: contest_poise_antiterror@ukr.net, і в письмовому вигляді за адресою: 02217 м. Київ, вул. Драйзера, 9/193, з поштою: конкурс поезії АТО. Останній

термін подання — 10 серпня 2017 року. В разі письмового відправлення дата визначатиметься за датою відправлення на поштовому штемпелі.

З повною інформацією щодо вказаного заходу можна ознайомитись на сайті: <http://svoyu-ukrajinu-lyubit.webnode.com.ua>

Пожежа у театрі

Галина ПАГУТЯК

Весь світ не є театром, як вважав Шекспір. Погана гра акторів у театрі української влади призводить до того, що дедалі більше глядачів хочуть принаймні вийти з зали, але не меншає тих, хто хоче стати акторами, щоб мати владу і гроші. Навіть гарний актор не зможе витягти дешевий спектакль, потрібно вигнати всіх поганих і поміняти все — від режисера до репертуару. Якщо це театр, а не життя. Бо в житті все по-іншому: там існує свобода вибору, багато векторів, там не треба вдавати з себе когось.

Найвища чеснота життя — бути собою.

Українці давно б хотіли покинути цей театр влади з осоружними спектаклями “Недоторкані”, “Суд”, “Реформи”, “Двововність”, “Євроінтеграція”, але вихід один — втекти через вікно, прорубане у Європу самотужки найсміливішими. Інші ж опинилися заручниками, бо службовці зачинили всі двері й нікого не випускають. От і мусять бідолахи чекати фіналу — хепі-енду, який ніяк не настає. Актори, яких найняли олігархи, бо один не потягне утримувати стільки персоналу і охорони, теж не можуть вийти. Зі сцени їх можуть винести уже вбитими.

Тим часом навіть режисери розуміють, що вистава не може тривати роками чи навіть десятиліттями, рано чи пізно зітліють декорації, і протрухла стеля впаде. Та й не всі актори зможуть витримати таке навантаження від безперервної гри на публіку. Людський капітал зношується. Актори, маючи перед собою повний зал, наразі тішаються ілюзією, що глядачі безкінечно дивитимуться це шоу. Вони не помітили, що всі ці нікчемні люди, які не потрапили на сцену, повернулись до них спинами, лаштуються до виходу.

Цей колективний Нерон, цей політичний серпентарій готовий підпалити театр, бо фінал передбачає пожежу, а зовсім не хепі-енд. Акторам пообіцяли втечу через службовий вихід, але у штовханні багато з них загине. Зрештою, це їхні проблеми, а глядачі повинні подбати про свою безпеку вже зараз. Блазні для любителів дешевих пива і ковбаси, жонглери для обману, трубадури патріотизму для наївних, отримавши неспросто високі гонорари, точно не перейматимуться їхньою долею.

Але, повторюю, весь світ не є театром. І життя неодмінно зміниться, як тільки ми відмовимось від усіх політичних театрів і не станемо після пожежі старого будувати новий. Даруйте, що вдаюся до алегорії, але набридло дивитись, як всілякі Калігули приводять у сенат своїх підстаркуватих шкап, щоб ті вирішували долю цілого народу.

Олена БОНДАРЕНКО

Чимало народу везло те добро зі своїх приміських шести соток або від заміських родичів. Дехто, не маючи ні належних соток, ані належних родичів, здебільшого купували. Скажімо, на оптовому базарі.

Купували й перли додому, дорогою люто сварячи владу. Ніні, це не за радянських часів, — і не стільки тому, що співрозмовник настукає. Просто радянський триб життя, за дуже незначним винятком, усіх цілковито влаштовував. За недавніх, але ще типу українських, часів, вергаючи “кравчучку”, сварили “раскольніка Кравчука”, “варовку Юлька”, “фашиста Юшенка”, коли-не-коли підсварювали місцевих божків, Єфремова-Тихонова (Януковича — в жодному разі, “батьа” — то святе).

Між “закрутками” збігали на референдум: “Забері нас, Расія!” і “Путін, пріді!”. Докликалися, “прішол”. З подарунками: почало “прилітати”. В сусідньому будинку за одним “прильотом” полягло п’ятеро душ, тоді ж у нашому — шибки повилітали.

«Закрутки»

Мої земляки-луганці за будь-якої влади вперто виживали на “закрутках”. Саме о цій порі літа у підвальчиках, сарайчиках, кладовках, на антресолях і просто під шафами та сервантами починають громадитися слоїки, баночки, “четвертя” з вареннями й компотами, а за пару тижнів — і з огірками-помідорами.

Помалу видибали — з підвальчиків, сарайчиків, туалетів у багатоповерхівках — хто де ховався. Взятися до “закруток” — якщо давали воду та електрику. Лаяли “хунту” і “карателів”, тішилися “пабедами”, що їх вигадувало кісельов-інфо.

На наступні “закрутки” вже не літало, а що по ночах п’яні “ребята” носилися на віджатах джипах та обкурени апалчененці по-своєму волали — усе під стрілянину, щоб веселіше, — так то ж свої, заштітнікі...

Десь перед минулорічними закрутками почали тверезіти. На Центральному ринку зненацька чоловік зчинив лемент: “Ідіоти! Што ми наделали! Плохо нам било на Україні! А теперь как жить, как? Молчіте, уроди?” Більшість мовчала, похнюпившись, хтось так само дико заволав, що зараз покличе “ребят” розібратися з “діверсантом”. Знайшовся один — вивів мужика з черги й хаміль-хаміль — подалі. “Ви ж — доросла людина, знаєте, що можуть просто застрелити!” А той все: “Ідіоти! Ідіоти!” — і плаче. Алкаголік, мабуть, абстинент — заїстерив, бо пиво закінчилося...

Цьогоріч “закрутки”, здається, “потягнуть” тільки ті, в ко-

го шість соток, та й то якщо виросло. У Станицю до родичів не находишся: он лише за добу контрольний пункт в’їзду-виїзду пройшло 6886 людей. Купувати? Та, мабуть, теж не з руки. Помідорки — 45 рубчиків, огірки — 40, часничок — 200...

Але життя ж триває, та да! Бібліотека Горького проводить літературний конкурс “Язык, на котором я думаю”, “мінприроди” чистить Луганку (аж три кубометри сміття зібрали!), у прилеглих лісах розплодилися вовки та лисиці, погоджено постачання води “з України”...

Вони так говорять: “з України”, або “з контролюємою ВСУ території”.

Багато хто далі отримує пенсії з двох боків.

Дехто й живе “на два двори”: якийсь час “тут”, якийсь — “там”. За “поребрік” майже ніхто вже не виїздить, якщо й їдуть — то на “територію, контролюємую ВСУ”.

У тих, із ким довелося поговорити, про майбутнє чітких уявлень — жодних. Дедалі більше народу розуміє, що Путін “прішол”, але брати до себе гамузом горопашний Донбас не збирається.

Свідоцтва зрадника: варяги в Севастополі

Олександр АНДРУЩЕНКО, Мелітополь

Один такий документ нещодавно з’явився в окупованому Севастополі. Нагадаємо, це місто в незалежній Україні є основною базою Чорноморського флоту Росії, місцем проживання не тільки численного контингенту військовослужбовців, а й десятків тисяч членів їхніх родин, вільно найнятих службовців флоту та військових пенсіонерів РФ. Практично місто впродовж 23-х років було центром розповсюдження у Криму проросійських настроїв.

І ось про те, яка ситуація склалася сьогодні в “місті слави російських моряків”: з’явилися достовірні дані, що містяться в об’ємному документі, підписаному колишнім одіозним народним депутатом України, а нині одним з найвідоміших зрадників інтересів нашої держави Вадимом Колісниченком. Про жахи життя в сучасному Севастополі він детально розповів у відкритому листі, який назвав “Обращение к президенту. О положении дел в городе федерального значения Севастополе”, постійно, по-рабському прогинаючись у текст і запевняючи володаря Кремля у відданості.

Цікаво, про яку владу мріяли пересічні севастопольці, коли кидалися в обійми Росії, як у чортотий? Навряд чи вони розраховували, що через три роки ними керуватиме “уряд варягів”, на який навіть такий мерзотник, як Вадим Колісниченко, жалітиметься самому Путіну? Але ось що пише про “нове життя” той,

Що зараз відбувається в окупованому Росією Криму? Чи отримали бажане ті мешканці півострова, які весною 2014 року бігали по вулицях своїх міст і селищ із російськими триколорами та закликали Путіна врятувати їх від “бандерівців”? Про це до материкової частини України з-за Перекопу доходить не завжди правдиві, а частіше суперечливі відомості. Тож не зовсім зрозуміло, чому вірити, а чому — ні. Відтак, більше довіри викликають свідчення найбільш зацікавлених осіб, особливо, коли вони суперечать офіційним заявам і повідомленням російської влади, яка бреше на кожному кроці.

хто зрадив свій народ. Усі цитати — мовою оригіналу. “...Действия врио губернатора Овсянникова Д. В. и его правительства продолжают разогревать противостояние и недовольства в городе... Доверие к местной власти продолжает быстро падать, растут агрессивные протестные настроения. Высокие цены, низкая заработная плата, растушая безработица, незанятость молодежи оптимизма не прибавляют... Врио губернатора, выходец из Удмуртии, сформировал правительство из приезжих специалистов... (местные жители уже метко окрестили их “правительством варягов” со всеми вытекающими эпитетами)”.

Але інших епітетів і не може бути. Тому, вперше за багато десятиліть, севастопольці по-справжньому збунтувалися, тисячі людей вийшли на міський майдан, вимагаючи від “влади варягів” зупинити злочини проти міської громади. До цього призвела спроба відібрати дачні ділянки та приватні будинки у багатьох містян, головним чином ветеранів. Про це Вадим Колісниченко відверто пише Володимиру Путіну: “Серьезные организационные просчеты, от-

крытое пренебрежение мнением общественности и местных специалистов при создании и попытке утверждения генерального плана города вылилось 12 мая 2017 г. массовыми протестами нескольких тысяч возмущенных горожан, которые требовали отказаться от его реализации. Подобных акций протеста против действий местной власти в Севастополе никогда не было”. І доповнює: “Сегодня уже в судах находится около трех тысяч исков по 6-8-10 соток, которые их законно приватизировали или приобрели, начиная с 2006—2007 годов”.

Уточнюємо: позови про вилучення земельних ділянок спрямував до судів саме “уряд варягів” на чолі з удмуртом Д. В. Овсянниковим.

Але на цьому страхіття в житті севастопольців не закінчилися. Нова, російська, влада виявилася неспроможною вирішувати нагальні потреби городян. Вадим Колісниченко вимушений констатувати: життя міста під російською парасолькою суттєво погіршилося. Якщо взяти таку важливу проблему, як стан доріг, то виявиться: тут, як

Водночас стосовно України у мізках, забембаних російським агітпропом, поки що, здебільшого, жодного конструктиву. Та й таке. Життя одним днем...

Наразі українська влада теж, видається, не зовсім човпе щодо майбутнього Донбасу. Ніби хочемо повернути Донбас, ніби “там наші люди”. А під ложечкою смокче при думці про зруйноване, розграбоване і понижене все; про мислячих категоріями спочилю в Бозі держави Рад, озлоблених, змучених ненавистю людей; про все те, чого так і не змінили за 25 років незалежності й що, ніде правди діти, ментально у масі своїй українським не було, не стало і не знати, якими надзусиллями могло би стати бодай теоретично...

Дехто, зі звиклих бачити Донбас лише як територію власного збагачення, після Майдану гідності втекли були до країн свого основного громадянства. Уздрівши, що нічого злого їм “влада Майдану” не зробить, жвавенько повертаються до подальшої діяльності. А що вона їм зробить, коли й самі нинішні владці за територію збагачення мають уже не Донбас, а Україну? З обох боків — самі “договороспособние”...

Війна, швидше за все, триватиме доти, доки і ті, й ті не виявлять, що ні збагатитися, ні торгувати між собою вже немає чим. Або — що менш вірогідно — немає як.

І тоді постане доленосне питання: що Україні робити з Донбасом? Точніше, що Донбас робитиме з України? Яких “закруток” очікувати?

говорять, кінь не валявся. “Качество наших дорог сегодня, по сравнению с качеством дорог за 23-летие нахождения в составе Украины, существенно снизилось, — пише Вадим Колісниченко в Кремль. — Фактически какие-либо профилактические ремонты дорожных покрытий, что позволяло бы поддерживать их в надлежащем состоянии, прекратились”.

Не менш чуттєво реагують містяни і на зниження рівня медичного обслуговування. Вони закидають лікувальні заклади скаргами. Але все марно. “Уряд варягів” людей не чує. Не для того вони прийшли на чужу землю. Тож, Колісниченко повідомляє: “Состоянием на середину мая с. г. в городе Севастополе крайне остро встал вопрос снабжения и выдачи лекарственных препаратов гражданам льготных категорий. Сегодня мы имеем многочисленные жалобы на отсутствие жизненно важных препаратов, явки озлобленных людей с угрозами и скандалами в департамент, в пункты выдачи лекарственных средств”.

Слід зазначити, що у Вадима Колісниченка навряд чи прокинулося сумління. Зовсім не тому він раптом почав опікуватися проблемами городян. Навпаки, його лист до Путіна — це практично остання відчайдушна спроба заявити вголос про себе, коханого, нагадати Кремлю, що він ще існує і радий виконувати нові завдання свого господаря. Але навіщо диктатору зрадник? Він — уже відпрацьований матеріал. Та поки що не розуміє цього...

Марія ПЕЛЕХ,
м. Чернівці

Готуємося до з'їзду

У Чернівцях відбулося засідання Ради обласного об'єднання ВУТ “Просвіта”. Учасників зібрало привітання почесний голова Віктор Косяченко. Він наголосив на основних завданнях, які стоять перед просвітянами сьогодні.

Про роботу обласного об'єднання прозвувала відповідальний секретар Марія Пелех. Вона сказала:

— Дуже прикро, що сьогодні, на початку ХХІ століття і на 25-му році Незалежності України, ми маємо захищати українську мову, українську церкву — в Україні. Бо не може бути держави без національної мови і національної церкви. Отже, головна проблема, яку ми широко обговорювали, це “Єдина мова, єдина церква — єдина держава”.

Цю важливу тему обговорювали активісти у Заставні, Вишніці, Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича, а відтак в обласній “Просвіті” провели засідання “круглого столу” на тему “Становлення національної держави через школу, виш і церкву” із залученням широкого кола громадськості, науковців, духовенства, освітян. У результаті направили Звернення щодо захисту української мови як державної та сприяння створенню Єдиної Помісної Української Православної Церкви на розгляд депутатів обласної ради, яке передали до Верховної Ради України.

Вже стало традицією у просвітян краю у День української писемності проводити урочисту

Академію на площі, де зусиллями просвітян споруджено стелу подвижникам українського письменства “Руси-України”. Тут і нагороджують кращих просвітян.

Творчо обдаровані молоді просвітяни демонструють свій талант у літературно-мистецьких конкурсах — Всеукраїнському “Я гордий тим, що українець зроду” (лише цього року ми маємо 8 призерів) та обласному “Ми діти землі, що Україною зветься”. Кращі роботи публікуємо у журналі “Українська ластівка”. До Дня писемності щорічно організовуємо мистецький “десант” — “Урок веде письменник” у закладах профтехосвіти, що дає позитивний результат.

Традиційно вшановуємо ювілярів. Цього року відзначали ювілеї шановані, поважні, активні просвітяни — Віктор Косяченко, якому виповнилося 85, Богдан Мельничук та Олександр Приходько-Возняк, які пере-

йшли вісімдесятирічний рубіж. У літературно-мистецькій світлиці “Оберіг” (керівник Іванна Стеф'юк) відбуваються презентації книг письменників краю. От і нещодавно презентували творчість Світлани Яреми та молоді поетеси Юлії Боднар.

Функціонує при “Просвіті” дискусійний молодіжний клуб “Гарт” під керівництвом політолога Ігоря Буркута. Крім того, просвітяни спільно з науковцями, студентами Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича та працівниками обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Івасюка проводять різноманітні тематичні семінари, “круглі столи” тощо. Випробували нову форму роботи — інтернет-конференцію просвітян краю з головним редактором газети “Слово Просвіти” Любоб'ю Голотою.

Зусиллями Григорія Кожоланка та Тамари Мінченко була

проведена міжнародна науково-практична конференція “Кайнд-лівські читання”, присвячена 150-річчю з дня народження Раймунда Кайндля, науково-практична конференція до 108-ї річниці з дня народження Степана Бандери. Також відбувся конкурс на краще читання творів Юрія Федьковича, який ініціювала Тамара Мінченко.

З ініціативи “Просвіти” в області запроваджено літературно-мистецьку премію ім. Юрія Федьковича, якою нагороджують просвітян та митців краю. Одним з лауреатів, зокрема, стала обласна громадсько-політична газета “Буковина” — найдавніший українськомовний часопис, першим редактором якого був Юрій Федькович.

Найактивніше проводиться просвітянська робота Заставнівським, Вишницьким, Глибоцьким, Сторожинецьким районними об'єднаннями та містами Чернівці.

Цікавими і змістовними були виступи окремих голів районних об'єднань, професора, завідувача кафедри літератури ЧНУ ім. Ю. Федьковича Володимира Антофійчука, професора Надії Бабич, заступника начальника департаменту освіти і науки облдержадміністрації Ірини Ісепенко.

На завершення засідання було ухвалено резолюцію, у якій пропонується зосередити роботу районних об'єднань навколо бібліотек, навчальних закладів, активізувати роботу “Молодої Просвіти”.

Учасники засідання отримали рекомендації щодо проведення районних, міських та обласних звітно-виборних конференцій.

Запрошуємо до співпраці

Євген ДЗЮБА,
голова Сватівського РО “Просвіти”

На турбазі “Карпати” (Сколівський р-н Львівської обл.) відбувся ІІ (обласний) етап Всеукраїнської військово-патріотичної гри “Сокіл” (“Джура”), присвячений 110-річчю від дня народження Романа Шухевича. Було 34 команди (рої) по 10 учасників та 2 виховники, а також команда Луганської обл. із ЗОШ с. Варварівка Кременського р-ну. Суддів та організаторів — 41 особа.

На урочистому відкритті у райцентрі біля пам'ятника Степану Бандері учасників привітали представник МОНУ полковник А. Грива, керівник Департаменту освіти Львівської ОДА Любомира Мандзій, директор “Львівського центру краєзнавства, екскурсій і туризму учнівської молоді”, організатор ігор М. Набитович, представники районної влади, в. о. голови Луганського ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Є. Дзюба, підполковник Національної гвардії України Р. Вовк, полковник Академії сухопутних військ ЗСУ ім. гетьмана Сагайдачного Т. Гривул. Змагання благословив військовий капелан о. Ростислав (Височан), УГКЦ.

Майбутні офіцери влаштували на майдані справжній бій. Місцеві аматори порадували чудовим концертом. Дійство супроводжував військовий оркестр гвардійців.

Усіх вразив рій “Варта” з Луганщини (керівник Анжела Євсеева). Виступаючи поза конкурсом, зі стрільби посіли 5 командне місце, а Дар'я Шекунова — 5 особисте місце, а в змаганнях зі стрілецької підготовки — 2 місце. Луганці зірвали оплески глядачів і суддів. Переможцем став рій Старосамбірського району. Але найбільше балів набрав рій “Варта”!

У таборі відбулася презентація просвітянського проекту — фільму “Рабів до раю не пускають (УПА очима східняків)”.

За 2,5 роки просвітяни Луганської, Львівської, Івано-Франківської, Волинської, Рівненської, Тернопільської та Хмельницької областей за підтримки Українських Церков, “свободівців”, благодійників із діаспори Романа Луковського (США), Домни Даців (Австралія), б. п. Богдана Гаврилишів (Швейцарія) та меценатів з України зняли 6 фільмів: “УПА — Схід”. Сонце України зійде на Заході”; “Волинь — 5 травня 1943 р.”; “Зимова гроза: подвиг сотенного “Кривоноса” Мирослава Симчича”; “Славетний Острог: ми вас били і будемо”; “Волинь — пуповина УПА”; “Поділля у вогні”. Заплановано інші фільми, які розкривають справжні історичні події у всіх областях України.

Уже маємо позитивні відгуки від МОНУ, Українського інституту національної пам'яті, Головного управління по роботі з особовим складом ЗСУ Міністерства оборони, рецензії вчених та кінорежисерів. Фільми можна переглянути в YouTube, а також інтерв'ю з цього приводу Патріарха Філарета, голови ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Павла Мовчана, голови ВО “Свобода” Олега Тягнибока.

Запрошую до співпраці. Тел. 050-814-68-70; 096-355-94-31; e-mail: Evgen_dzuba@ukr.net

Анна САВКА,
просвітянка, м. Тернопіль

Хор «Просвіта» у рідному селі маестро

У день народження відомого композитора, диригента, заслуженого працівника культури України Івана Кобилянського з нагоди 50-ліття творчого життя хорового колективу відбувся концерт у селі Білобожниця Чортківського району — на батьківщині засновника хору.

Молодий Іван Кобилянський збирав по селах старовинні галицькі пісні і сам писав пісні на власні поезії. Залучав талановиту молодь з кола багатотисячного бавовняного комбінату у Тернополі. Згодом цей аматорський колектив отримав високу оцінку і звання народного хору. На жаль, 1997 року маестро відійшов за межу вічності. На певний час хор припинив свою творчу діяльність, та активна творча група працювала над тим, щоб його відродити.

Протягом останніх десяти років керував хором Михайло М'якуш — викладач музичної школи № 2 Тернополя, заслужений працівник культури України, а концертмейстером став Володимир Стадник. Вони продовжили традиції Івана Кобилянського.

...У актовій залі Білобожницької сільської школи зібралися односельці, прибули гості з Тернополя. Сільський голова Ярослав Гресків, члени виконкому і дирекція школи підготувалися до урочистого дійства.

Вступне слово виголосила директор школи, голова сільського осередку ВУТ “Просвіта” Лідія Лесик. Молоді просвітяни Леся Ставнича, Роберто Подольський та Юрій Олійник заспівали для гостей релігійні пісні. Односельцям маестро приємно було слу-

хати розповідь Тамари Мацидон, учасниці з початків діяльності хору, про численні концерти, здобутки, нагороди, концертні мандри Україною та європейськими містами з рідною піснею.

Прозвучали твори Івана Кобилянського: пісня “Галичина”, “Старовинна церква”, “Літо відзорилося”, “Хата мого дитинства”. Теплі почуття і спогади підсилював екран, на якому демонстрували фотографії з дитинства та юності Івана. Зі слезами на очах слухали улюблені пісні музиканта-земляка “Човен хитається...”, галицьку пісню “Тече річка” в обробці диригента Михайла М'якуша.

Спогадами про батька поділилася дочка Ірина, учителька початкових класів школи-колегіуму м. Тернополя, а також внучка Катерина — дочка сина Олега. Про дитинство Івана, його захоплення колядками, музикою зі спога-

дів своєї матері оповіла учителька школи, викладач Тернопільського педуніверситету ім. В. Гнатюка Ольга Шевчук-Барна. Про запрошення до хору, яке отримав свого часу від односельця, будучи студентом Тернопільського медінституту, з гумором розповів лікар Михайло Черкасов. В унісон спогадам прозвучала пісня “Дорога спадщина” у виконанні солістки хору Євгенії Шевчук.

У відзначенні 100-ліття битви Січових Стрільців на горі Лисоня брав участь і народний аматорський хор ім. Івана Кобилянського, на ювілей виконав пісню на слова і музику Романа Купчинського “Колись, дівчино мила”. Із піднесеним настроєм диригував Михайло М'якуш і чоловічою групою хору, і злагодженим співом слухачів у залі при виконанні козацької пісні “Гей, літа орел”. Зал був зачарований акрапельним виконанням пісні “Ой

одна, я одна” солісткою Людмилою Червинською, лауреатом всеукраїнських фестивалів-конкурсів. Задуховно звучала “Ніч яка місячна”, подарована слухачам просвітянином, доцентом Прикарпатського університету ім. В. Стефаника Володимиром Кващуком. У золотому фондї репертуару хору є пісня “Чекання” (“Лети, моя чайко”), яку вітали стоячи, адже у 80—90 роки і учительський хор сільської школи майстерно виконував її.

Активну участь у дійстві для села виявив ветеран “Просвіти”, голова обласного товариства ім. Б. Лепкого Богдан Кусень, який особисто подарував портрет маестро та фотографії із сімейного альбому. Учні школи запропонували декілька рідкісних книжок для вивчення історії та літератури. Коротко також повідомив про діяльність очолюваного ним товариства та прочитав вірш “Дух Мазепи в нас живе”.

На завершення свята хор разом із залом виконав “Реве та стогне Дніпр широкий”, на пошанівок нашого Пророка Тараса Шевченка.

Всі учасники свята широко кували керівникам громади Білобожницької та середньої школи, які організували незабутню зустріч у рідному селі Івана Кобилянського. Через довгі десятиліття його пісні розбудили у душах слухачів глибокі почуття вдячності талановитому музикантові-землякові, вселили віру в те, що народний аматорський хор ім. Івана Кобилянського і надалі успішно творитиме для увіковічення духовних скарбів народу, для утвердження незборимості нашої держави.

Іванна КОРНЕЦЬКА,
нашадок роду Тершаківців,
заступник голови Львівської Ліги Україн-
ських Жінок

Почну свої спогади з родоводу, який започаткував Дацько Тершаковець, що в 1764 р. мешкав у с. Кліцьку. Від прадідів Марка (1846 р. н.) походить Іван Гель (1937 р. н.), від Микити (1840 р. н.) — Іван Пелех (1933 р. н.), від Антона (1826 р.) — Іванна Корнецька (1948 р. н.).

Цікаво, що за прізвищами прадідів у Кліцьку нас знають до сьогодні: перша хата від Церкви — Марчишині (від Марка), друга — Микитові (від Микити), третя — Петрові (син Антона), а тепер уже сучасніші Корнецькі (за прізвищем мого батька Михайла Корнецького), а далі ще три хати роду Тершаківців (Бойкові, Бугринові та Польчині), а загалом цей закуток називали Дацьківщина (від Дацька).

Іван Гель виростав у національно-свідомій, працьовитій, побожній сім'ї. Батько Андрій — стрілець-доброволець Української Галицької Армії (УГА) під час польсько-української війни. Член “Просвіти” і Товариства “Відродження”. Співпрацював із ОУН: станичний (збирав продукти, одяг, взуття), зв'язковий Проводу ОУН, разом із моїм батьком Михайлом Корнецьким і сусідом Михайлом Федиком заготовляли дошки і бруси для спорудження криївки в кліцьківському лісі (до речі, дерево було заготовлене для ремонту сільського храму). Всі троє та син Михайла Федика Андрій і парох кліцьківського храму отець Володимир Майба 1950 року були заарештовані НКВД і засуджені на різні терміни, згодом повернулися, крім Михайла Корнецького, який від голоду та виснаження 1953-го помер у Воркутинських таборах, осиротивши семеро дітей. Андрій Гель був моїм хрещеним батьком, помер 1970 року і похований на цвинтарі у Кліцьку.

Мати Февронія поралася у домашньому господарстві, а з настанням колгоспу працювала на колгоспних полях. Була дуже релігійною, а також берегинею сільського храму в часи гонін. Коли храм у Кліцьку влада закрила (з 1961 року), вона разом із моєю мамою Марією та невеликою групою односельців організовувала підпільні Богослужіння. У неділі та святкові дні селяни збиралися на молебні, вечірні, хресні дороги і таким чином зуміли зберегти церкву від занепаду. В цьому їм дуже допомагали сестри-монахині ЧСВВ із Кліцька та Якимчиць, а особливо рідні сестри Февронії Гель: Дарія (с. Дам'яна ЧСВВ) та Ганна (с. Агнета ЧСВВ), які після розформування Підмихайлівського монастиря та перебування у в'язниці, не зрадивши своєї віри, повернулися до рідних домів.

Вони всіляко допомагали повстанцям, організувавши на обійсті Пелехів підпільний шпиталік, разом із нашими матерями пряли льон, виготовляли бандажі з полотна, збирали лікувальні трави й лікували поранених бійців. Сестри-василіянки рятували багатьох людей від атеїстичної навали та духовного занепаду. Разом із підпільними греко-католицькими священиками організовували в селі (часто в своїй оселі) таємні Святі Літургії, сповіді та Святі Причастя. Ці Обручниці Христові не були фізичними матерями, але стали гідними духовними матерями, особливо для післявоєнного покоління.

Февронія була членкинею Апостольства Молитви Пресвятого Серця Ісусового та Марійського товариства. Гарно виховувала своїх дітей: прищепила їм любов до Бога й України. Донька Ольга (1930 р. н.) проживала з чоловіком Михайлом і двома дітьми Оксаною та Остапом у Самборі й працювала в торгівлі. Померла після важкої хвороби 1980-го. Була вірною помічницею Іванові у його справах.

Мої дитячі спогади: коли Іван Гель приходив до нас, то брав мене на руки і казав, що кине на стелю, а я здивовано питала: “А як я буду там ходити?” Іван відповідав: “Ніжками! Ніжками!”. Я ще довго роздумувала над тим, як ходитиму по стелі. А ще дитяча пам'ять закарбувала слово

Іванна про Івана

Мої спогади про Івана Геля до його 80-річчя від дня народження (17 липня 1937 р.)

“комсомол”, бо Іван був відрахований з Комарнівської школи за відмову вступити в комсомол, а через рік-два те саме спіткало моїх сестер: Наталку (1935 р. н.), Ольгу (1938 р. н.) та Марію (1943 р. н.). Згодом закінчили вечірню школу у Львові, всі вони працювали і навчалися у львівських ВНЗ.

Навідуючись до своїх батьків, Іван часто спілкувався з моїми старшими сестрами. Говорили про “правдиву” історію України, Богдана Хмельницького, Івана Мазепу, Симона Петлюру, Євгена Коновальця, Степана Бандеру; звучали поезії Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки. Ольга декламувала “Розриту могилу” Т. Шевченка, з якою виступала на інститутському Шевченківському концерті і ледь не попластилася відрахуванням із лісотехнічного інституту (став у нагоді “Кобзар” із печаткою інститутської бібліотеки, в якому був надрукований цей вірш), а Наталка, ведуча львівського вокально-хореографічного ансамблю “Галичина”, співала багато українських пісень. До цих розмов і пісень долучився Іван Пелех із дружиною Нелею. Згодом збирались у помешканні моєї старшої сестри Ганни з чоловіком Павлом Лазукою. Невеличка львівська кімнатка була свідком цікавого спілкування маленького гурту однодумців із родини Тершаківців.

Після знайомства з Михайлом Горинем і київськими шістдесятниками, Іван Гель із головою поринув у “самвидав”. Якось приніс до моєї сестри Ольги у гуртожиток повну валізку забороненої літератури на переховання, яку згодом вони перенесли у безпечніше місце. Моя мама, Марія Корнецька остерігала Івана від зайвих розмов: “Івасю, уважай на себе, ти знаєш, що час важкий, та й наші батьки постраждали”.

Але каральна система не забарилася: 1965 року Івана Геля заарештували, і Львівський обласний суд засудив до трьох років позбавлення волі у виправно-трудовій колонії суворого режиму — за антирадянську діяльність (термін відбував у Мордовії). На допит по його справі викликали родича й односельчанина Івана Пелеха. До речі, він був зв'язковим УПА на наших теренах, а його брат Ярослав та батько Петро навіки залишилися лежати в могилах сибірської землі.

Настала чорна смуга в житті родини. Моя мама організувала з нами щоденні молитви за долю Івана. Закарбувалися в моїй пам'яті мамині слова: “Тюрма — це страшне слово”.

Пригадую перше повернення Івана Геля із таборів, обійми, сльози радості. Цілуючи мою маму, сказав, що він викристалізувався у таборах на повного борця за волю України, а мені, старшокласниці, побажав бути гідною донькою своїх батьків. Поступово я почала знайомитись із забороненими книжками: “Інтернаціоналізм чи русифікація” Івана Дзюби, “Лихо з розуму” В'ячеслава Чорновола, “Листи з-за ґрат” Михайла Гориня. Ближче познайомилася з дружиною Івана Марією та їхньою донечкою Оксаною.

Коли КГБ вдруге заарештував Івана Геля, а сталося це 13 січня 1972 року, ми нашії важкохворій мамі не сповістили про це, вона померла 24 січня 1972 року. 10 років таборів суворого режиму та 5 років заслання: Мордовія, Пермська область, Комі АРСР — холод, голод і голодування — всього понад 300 діб (за статус політв'язня, за реєстрацію шлюбу з Марією, матір'ю їхньої доньки Оксани (1964 р. н.), шлюб був

зареєстрований 1974 року, за вступ племінниці Оксани у ВНЗ та інше). Дружина, мати та рідні тітки дбали про посилки для Івана і лише зрідка могли відвідати його. Зате була постійна молитва за Івана і його побратимів...

“Молитва ломить залізо” — кажуть у народі. Молитва допомогла вистояти у важких умовах. Іван Гель повернувся в Україну в період “перебудови”, у січні 1987 року. Рік жив у рідному селі, працював пастухом колгоспної худоби. Односельці та й інші дивувалися з цього приводу, а він сумлінно випасав худобу, одночасно працюючи над відновленням “Українського вісника” (разом із В. Чорноволом, М. Горинем, П. Скочком), очолює “Комітет захисту Української Греко-Католицької Церкви”.

17 липня 1987 рік — субота — 50-річчя від дня народження Івана Геля. Святковий стіл на подвір'ї старанно прибраний мамою, дружиною Марією та родичами. Мама не натішиться своїм сином, дружина Марія припрошує, сусід Іван Пелех із дружиною Нелею і ми розглядаємо гостей: В'ячеслав Чорновіл з дружиною Атенією Пашко, Михайло Горинь з дружиною Ольгою, Зорян Попадюк, Михайло Вітер із Комарна та інші. Нашвидкуруч прибравшись після сільської праці, я з сестрами Наталкою, Ольгою та швагром Павлом вітаємо ювіляра, вслухаємось у цікаві розповіді присутніх, співаємо козацьких, стрілецьких, повстанських пісень, які Іван дуже любив. І якось по-особливому вслухаємось у голос В'ячеслава Чорновола: “Народе мій, замучений, розбитий, мов паралітик той на роздоріжжю людським презирством, ніби струпом, вкритий...”. Усі завмерли, навіть діти, які бавилися на траві, повернули до нас свої голівки. Липневий теплий вечір, пахне липа, матіола і повний болю тихий голос Чорновола. Ні до, ні після цього вечора я не мала такого пережиття від продекларованого прологу І. Франка до поеми “Мойсей”, як у той ювілейний вечір Івана Геля.

17 вересня 1989 року — багатотисячний похід у Львові за легалізацію УГКЦ, очолюваний Іваном Гелем. Бог вислухав молитви вірних, зокрема монахинь ЧСВВ, рідних сестер його матері, які підпільно проводили неустанну молитовну працю з дітьми. Всіх дітей із нашого села вони готували до першої сповіді і Святого Причастя. Дякуючи Івану Гелю та його соратникам, ми сьогодні молимося в храмах разом із священиками УГКЦ за воїнів АТО, мир і спокій в Україні.

Іван Гель не шадив себе. Працюючи заступником голови Львівської обласної ради чи головою комітету з реабілітації, намагався виконати всі обов'язки, часто вислуховуючи незаслужені претензії й незадоволення.

Ніколи не забував своєї родини. Приїжджаючи до мами, цікавився сільськими справами, допомагав: поремонтовано сільську дорогу, побудовано міст через р.

Верещицю, споруджено пам'ятники воюючим УПА на кліцьківському цвинтарі, надано допомогу односельцям у працевлаштуванні. Для кліцьківського храму Успіння Пресвятої Богородиці (1603 р.) Іван Гель організував реставрацію чотирьох ікон на старовинному іконостасі, яке здійснював художник Мирослав Откович; придбав Євангеліє; згодом допоміг відремонтувати храм. Великим подарунком для односельців стала книжка Івана Геля “Історія сіл Клічка та Якимчиць”, написана до 400-літнього ювілею сільського храму (2003 р.).

Будучи членкинею Львівської Ліги Українських Жінок, часто використовувала набуті знання у виступах перед школярами, студентами, на львівському радіо чи в публікаціях у пресі. Слухаючи радіопередачі чи переглядаючи мої статті в часописах, Іван Гель часто аналізував їх, а в разі своєї відсутності просив дружину Марію передати йому зміст моєї радіопередачі і обов'язково телефонував мені, даючи цінні поради чи зауваження. Я надзвичайно вдячна йому за це. Адже це були розповіді про участь українського жіноцтва у боротьбі за волю України, роль священиків і сестер-монахинь УГКЦ у вихованні молодого покоління в радянський час, про коляду на допомогу шістдесятникам та політв'язням в 1974—1977-х роках (часто разом із дружиною Марією Гель), про видатних особистостей і славетних односельців, працю з дітьми в літньому дитячому таборі “Цікаві канікули” на Левандівці у Львові та багато іншого.

У бібліотеці Львівської Ліги Українських Жінок збереглася книжка “Родина Тершаківців”, видана за матеріалами науково-практичної конференції у Львові від 04.11.2003 р., з дарчим підписом Івана Геля. До речі, в громадську організацію мене рекомендувала Ярослава Менкуш-Заневчик, яка у 1944 році на наших теренах організовувала жіночу сітку ОУН і співпрацювала з оточенням провідником Зиновиєм Тершаківцем. У 1950-х роках вона з донькою Галиною, нині народною артисткою України, бандуристкою, переховувалась в Кліцьку в родині Гелів, де ми й познайомилися. 1965 року Ярослав разом з Іваном Гелем заарештували і засудили на два з половиною роки “за антирадянську пропаганду і агітацію”, згодом Верховний Суд зняв їй півтора року.

Під час нашої співпраці я почула від Івана Геля важливі і дорогі для мене слова: “Твій тато гордився б тобою!”. До кінця своїх днів пам'ятатиму про них! Адже не пам'ятаю свого батька: після його арешту в 1950 р. я заледве зіп'ялася на ноги і прийшла до столу, де тато в обід відпочивав, визнаючи: “Тятя! Тятя!”. І тато в скупих листах із Воркути завжди запитував про свою найменшу донечку.

Востаннє я спілкувалася з важкохворим Іваном Гелем у лічниці ім. А. Шептицького в присутності його вірної дружини Марії Гель. Невдовзі, 16 березня 2011 р., Іван Гель відійшов у вічність.

2015 року у складі творчої групи я працювала над оформленням експозиції Музею родини Тершаківців у рідному селі Кліцьку на Городоччині, відкриття якого відбулося 15 листопада 2015 р. Разом із громадським діячем Михайлом Степанюком та архітектором Ярославом Климовським оформляла стенди. Опрацьовуючи матеріали про Івана Геля, заново переживала минуле: мої враження від книжки “Грані культури”; силу “Останнього слова” на суді, величавий похід за легалізацію УГКЦ у Львові — 17 вересня 1989 р.; науково-практичну конференцію від 04.11.2003 р., присвячену родині Тершаківців; аудієнцію у Папи Івана Павла II; урядові нагороди, особисті речі, подаровані родиною для музею, та багато іншого. Все це залишилося там, у минулому. Та ні! Іван Гель з нами! Розповідаючи дітям, школярам, студентам, науковцям, історикам, вченим, односельцям про тернисті шлях і здобутки представників родини Тершаківців, їхню невтомну боротьбу за волю України стверджую: “Вони з нами!”, “Вони серед нас!”, “Вони — дороговкази для нас!”.

Ігор ФАРИНА,
член НСПУ, м. Шумськ

Це було під час традиційних читань у Кременецькому медучилищі, присвячених пам'яті видатного крайнина. Особливого настрою тоді всім надавала та обставина, що спомини виникли в навчальному закладі, якому свого часу присвоїли ім'я основоположника етнології релігії в українському суспільстві.

Непросте становлення

Арсен Васильович Річинський народився у червні 1892 року за місцем душпастирської діяльності батька у Тетильківцях, що на Шумщині. На жаль, майже нічого не знаємо про тогочасну родину. Адже навіть старожили села, з якими зустрічався директор медучилища Петро Мазур, нічого не змогли сказати про сім'ю цього священика. Лише уродженка села Ганна Кичук, яка жила у Новому Селі Підволочиського району, дещо згадала про родину. Та й то небагато. Принаймні такий висновок можна зробити з книги Арсена Гудими “Харизма Арсена Річинського”.

Відомо лишень, що він здобув початкову освіту в рідному селі. Пізніше молодий волиняк навчався у духовній школі в Клевани Рівненської області та Кременецькій гімназії.

Можна зробити висновок, що батько дуже хотів, аби син повторив його душпастирську долю. Вчорашній гімназист вступив у Житомирську духовну семінарію. Саме тут і проявилися його нахили до пізнання минувшини. Уродженець Шумщини став членом “Товариства дослідників Волині”. Виступав із цікавими повідомленнями, а в збірниках, які випускало угруповання, одна за одною починають з'являтися його статті. Треба згадати і про його причетність до підпільного революційного руху. Це, звичайно, не подобалося семінарському начальству, яке стояло на позиціях зросійщення українського душпастирства. Зауважимо, що саме через це виходець із нашого краю не захотів стати священиком, хоч був одним із перших у вивченні богословських дисциплін. Не надто привабила його і посада вчителя церковно-парафіяльної школи у селі Сіднярки тодішнього Луцького повіту.

Тож невдовзі, а точніше 1911-го, молодий Арсен починає опановувати фах медика у Варшав-

Подвиг Арсена Річинського

Кілька років тому Юрій Паєвський із Червонограда Львівської області згадав, як перед приходом “перших совітів” у Володимирі-Волинському з їхньою родиною контактував лікар, релігієзнавець і громадський діяч Арсен Річинський, репресований потім більшовиками.

ському університеті. Та вибухнула Перша світова війна, через яку волиняк 1914-го переводиться до Києва. Тоді пішов у засвіти його батько, і юнак сам мусив піклуватися про себе, адже мама не могла більше цього робити. Як він пізніше згадав, дуже допомагала праця в фельдшерській школі. Ще треба згадати і про короткочасні періоди роботи на ниві медицини у селах Саратівщини і Курщини (Росія) та Полтавщини, куди закидала доля в непрості воєнні роки.

Якщо вже говоримо про час студіювання у

Варшаві та Києві, то варто згадати ще про один момент із життя Арсена Річинського. У ті літа наш крайнин брав активну участь у літературних і музичних вечорах, наукових зібраннях. Він також редагував рукописні журнали і газети, почав малювати. І у березні 1917-го Арсен Васильович із дипломом випускника медичного факультету Київського університету став лікарем в Ізяславській рідній йому Волинській губернії. Та лише кілька місяців попрацював на цій посаді. Його зтягнув вир національно-визвольних змагів.

Кликав усіх до рідної церкви

Своєрідним поворотом до цього став журнал “Ізяславська дорога”. Великий вплив на нього мали рішення Волинського єпархіального з'їзду, згідно з яким у січні 1918 року в Житомирі заснували Братство святого Спаса. Воно і стало провісником політики українізації церкви, котру палко підтримували душпастирі Волині.

Але Арсен Васильович розумів, що нововведення не дадуть бажаного результату, якщо не готувати кадри. Тому відгукується на заклик Міністерства освіти УНР і починає викладати на курсах українознавства для народних вчителів в Острозі (теперішня Рівненщина). Збереглися документальні свідчення про те, що його лекції збирали до 400 слухачів, бо наш крайнин умів запалити всіх своєю українськістю... І так тривало аж до поразки УНР.

Волинські землі окупували польські шовіністи, які проводили політику великодержавництва, намагаючись окатоличити й ополячити українську людність. Бачив він це, лікарюючи у Заславлі та Тростянці під Луцьком. У цей момент у його житті стаються переміни — донька священика з Луччини Ніна Прокопович стає його дружиною. Ця обставина помітно вплинула на уклад його життя, але водночас він дуже жалкує, що нічого не зможе істотно змінити у буднях української громади, яка потерпала від устремління зверхників Речі Посполитої. Саме тоді вирішив для себе, що присвятить себе лікарюванню й українізації церковного життя у рідному краї.

Першим кроком на цьому шляху став переїзд родини у Володимир-Волинський, бо Тростянець був спробою тодішньої окупаційної влади віддалити його від

національно-визвольного руху. Це нині з висоти літ можна сказати, що поява Арсена Річинського у княжому місті зробила його центром боротьби Волині за Українську Автокефальну Церкву.

Де кілька слів мовимо про тогочасну медичну практику Арсена Річинського. Того ж 1922-го він згідно з розпорядженням волинського воеводи стає дільничним, а потім головним лікарем міської лікарні. Так тривало аж до серпня 1925-го, коли він звільнився зі служби та став вільнопрактикуючим лікарем. Його авторитет і висока лікарська кваліфікація принесли всенародну шану.

Тепер — про громадську діяльність нашого крайнина. Завдяки його зусиллям у ті роки починає виходити незалежний місечник “На варті”, який пропагував ідеї українізації церковного життя. Саме за звинуваченням у цьому його заарештували. Але не змогли пред'явити нічого серйозного цілителью з українською душею, і він невдовзі опинився на волі, де продовжив жертвну працю на благо рідного краю. Було нелегко, але він ніколи не впадав у відчай.

Через два роки після того, як волиняк віддався вільній медичній практиці, він став співавтором у виданні “Українських колядок”. А ще публікує “Українську відправу вечірню та ранню на мішаний хор”. Арсен Річинський вважав, що молитовний спів може благотворно впливати на свідомість людей. Але, треба сказати, що не лише ці дві книги свідчать про причетність нашого крайнина до видавничої діяльності. Будучи організатором та очільником повітової управи пластунів, Арсен Васильович видав для юних збірник “До щастя, слави та свободи”. Варто згадати, що його перу належать репертуари хорів “Просвіти”.

Та найвершиннішим досягненням Арсена Річинського стала праця “Проблеми української релігійної свідомості”, яка побачила світ 1935-го. Ця праця була своєрідним підсумком наполегливої боротьби нашого крайнина за українізацію церковного життя. Згадаймо про те, що релігієзнавець взяв активну участь у церковному з'їзді у Луцьку 1927-го і Почаївській маніфестації 1933-го, які вплинули на людей та налякали правлячу окупаційну владу.

Репресії не забарилися. 1930-го його заарештували і на два з половиною роки запроторили до Берези Картузкої. Там його мучили і перед приходом “перших совітів”. Але ці переслідування були лише квіточками порівняно з виразом більшовицького суду, який оголосили йому після арешту 20 вересня 1939-го.

На чужій землі

У надуманій кримінальній справі, яка нині зберігається у Волинському облдержархіві, можна знайти вирок, підписаний якимось капітаном-енкавееєвцем Розовим. Із нього можна дізнатися, що Арсенові Васильовичу інкримінували написання “Проблем української духовної свідомості” і співпрацю з різними українськими організаціями за кордоном. Будь-які спроби довести, що він не має ніяких гріхів перед новими окупантами, бо не жив у їхній державі, натикалися на нерозуміння. Тож для Арсена Річинського почалися митарства тюремними застінками більшовицької імперії. Його етапували до Сухобезводного у Горьківській області Росії, де 1942-го нарешті оголосили вирок. Вердикт більшовицької системи, яка скрізь намагалася кричати про свою

справедливість, наздогнав через три роки після арешту. Вже цей факт може бути звинуваченням більшовизму, який переслідував національно свідомих людей.

Тоді “справедливий” більшовицький суд “нагородив” його десятьма роками позбавлення волі. Так вийшло, що в комуністичних таборах йому довелося бути лікарем. За це уродженцеві Шумщини блатняки по-своєму “подякували”, нанісши 1949-го сім ножових ран.

Але він вижив. Та після відбуття незаслуженого покарання не хотіли повернути в Україну і відправили на довічне поселення в Казахстан. Довгі 7 років він жив на станції Джусали, де, працюючи лікарем, помер 1956-го.

Кроки важкого повернення

Лише після проголошення незалежності України до нас почало повертатися чесне ім'я Арсена Річинського: 1999-го воно присвоєне Кременецькому медучилищу під орудою кандидата медичних наук Петра Мазура. Ще раніше з його ініціативи започатковано Річинські читання, які мандрують містами України. Вони у жовтні 2010-го відбулися у Кременці й увінчалися відкриттям пам'ятника Арсенові Річинському. Можливо, з часом на мапі Кременця з'явиться і вулиця Річинського. Пропозиції про це звучали під час одного з читань.

Уже чимало пропозицій, оголошених під час цих заходів, стали реальністю. 2000 року труну з прахом видатного крайнина перевезли до церкви Різдва Христового у Тернополі. На його честь на фасаді адмінприміщення кілька років тому з'явилася меморіальна дошка і знято документальний фільм. А науковці Арсен Гудима з Тернополя та Петро Кралюк з Острога на Рівненщині створили наукові праці про видатного релігієзнавця з Волині. Можливо, ми не небагато часу і сучасники стануть свідками появи художнього твору про Арсена Річинського, який заслужив на це працю на благо рідного народу.

Пам'ять і шана

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська область

Козацький редут між селами Семидуби і Плоска Дубенського району 2 липня зібрав багато небайдужих, які прийшли сюди, аби віддати шану тим, хто поклав своє життя в ім'я України. Серед героїв — сотня Івана Богуна, яка 366 років тому, 10 липня, лягла кістками саме на цьому місці, але не дала можливості польському війську довершити Берестецьку баталію. Загін прикривав відступ головних козацьких частин, створивши захисний редут, бився до останнього живого воїна, а поляки, супротивники й очевидці, вражені цією стійкістю, пізніше в мемуарах назвали її нечуваною досі “поразкою, вартою стонадцять перемог”, як оцінила її в наш час поетеса Ліна Костенко.

Найголовнішими заходами на Козацькому редуті, названому на честь Івана Богуна, стали літургія в тутешній капличці, хресна хода до місця поховання козаків, покладання квітів до хрестів-оберегів, панахида за загиблими воїнами. Серед незабутніх героїв був “почитаний” і Леонід Герасимчук із сусіднього села Майдан, солдат-контрактник, який 29 червня загинув у зоні АТО.

Щороку дійство відбувається без політичної реклами та розповсюдження агітаційних матеріалів

політичних партій, але неодмінно з державною символікою, національними барвами і щирою молитвою.

Світлана ДОРОШЕНКО

Я жила з мамою в однокімнатній квартирі. Одружилася, але чоловіка як молодого фахівця (інженера морського транспорту), відправили в Магадан. Коли звернулася з проханням поставити нас на квартирник, мені відповіли: “Вас прописано в кімнаті лише двоє, це чудові умови, більше 5 метрів на людину. Ваша сім’я складається з матері, вас і дитини”.

Коли ветеранам почали видавати пільгу на оплату ЖКХ, її надали лише мамі. Я зауважила: в законі написано, що пільга поширюється і на членів сім’ї. Відповіли: “Ви не член сім’ї ветерана війни, бо вийшли заміж”.

Тоді зацікавилася поняттям “сім’я”. Виявилось, що кожен закон це тлумачить по-своєму. 1999 року з’явилося рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення терміна “член сім’ї”. Було зазначено, позаяк воно розписано по-різному в різних законодавчих актах (нараховували близько 40 законів), то це поняття потребує тлумачення. Почала пошук відповіді на запитання: “Що таке сім’я, чому люди це сприймають неоднаково”. У 1970—1980-х роках у Радянському Союзі була навіть дискусія про слово “сім’я”. У Вікіпедії в нас 2 мільйони визначень. А в законодавстві має бути чіткий термін, однозначно зрозумілий усім виконавцям.

За законодавством, якщо люди одружуються в Україні, вони повинні діяти за чинними законами нашої держави. Проте не всі однаково розуміють, що таке одруження, які бувають одруження. Часто чуємо “гражданський брак”. За старими звичаями було або весілля за народним обрядом, або пізніше — вінчання в церквах. У деяких людей виникали проблеми з церковним одруженням. Тоді ті, кому не дозволяли вінчатися в церкві, домоглися, щоб їхні подружні взаємини реєструвала влада. Саме реєстрація в органах РАЦСу й називається “цивільний шлюб”. Помилково називати цивільним шлюбом насправді фактичний шлюб, який наші предки називали “життя на віру”. До 1944 року в Радянському Союзі це життя на віру визнавали, і коли реєстрували дітей, то навіть не вимагали свідоцтва про одруження. Згідно з Указом Президії ВР СРСР від 8.07.1944 року з’явилася обов’язкова вимога реєструвати одруження в органах влади, при цьому видавали “Свідоцтво про одруження”, нині — “Свідоцтво про шлюб”.

Наш сімейний кодекс не має правового визначення родини. Потрібно розписати, бо в Україні більше стало шлюбів з іноземцями. Для того, щоб депутати розробили відповідні закони, потрібно сформулювати відповідну громадську думку. Мені навіть пропонували написати законопроект про внесення відповідних термінів у чинні документи.

У Київській бібліотеці “Мистецтво” 25.03.2017 року відбулися Громадські слухання “Визначення термінів у царині родинних взаємин за звичаєм народу України”, учасники яких (на фото) рекомендували застосовувати широко-знані українські слова: “подружжя, родина, одруження та ін.” У слові “подружжя” корінь “друг”. У давнину, я вважаю, була клятва — друг на життя. Той, хто давав цю клятву, називався “дружина”. А сам обряд клятви називався “одруження”. І утворювалося “подружжя” — люди, які симпатизують одне одному, у яких спільні інтереси і які згодні прожити все життя разом. Ко-

Хто, кому, який родич чи свояк

У законодавстві повинно бути чітке й однозначне визначення кожного поняття. Якщо це не так, кожен держслужбовець може тлумачити його по-своєму. Відповідно й чинити. Переконалася у цьому на власному досвіді.

ли упорядковувала перелік родинних термінів і їхнє визначення, це дуже зацікавило наш “Університет третього покоління” у Києві, де читають курс “Родовід”. Я там щороку читаю лекцію. Хочеться, щоб люди повернулися до наших українських термінів, які визначають родинні взаємини, поновили їх у пам’яті.

Наголошую на слові “взаємини”, а не “відносини”, як часто можна почути. Відносини — це економічні, які можна оцінити в грошовому еквіваленті. Почуття, турботу, взаємну підтримку не можна оцінити грошми.

Я дала особисте визначення родині і нове визначення сім’ї. Все інше знайшла в різних джерелах і упорядковувала.

Слово “свояки” вживають рідко. Англійці кажуть: родич по закону. В українців кожній спорідненості дали назву. Коли кажуть “мій тесть” — кожен розуміє, що це батько дружини. Почала шукати в літературі, в словниках і склала реєстр подібних слів. Даю ці терміни як додаток.

Люди в усьому світі зараз зацікавилися дослідженням свого родоводу. Знаючи такі слова, це робити значно легше. Думаю, що їх перелік стане в нагоді і вчителям, і науковцям, дослідникам родоводу, загалом широкому колу громадськості. Буду вдячна за відповіді і уточнення, надіслані до редакції.

Визначення термінів у царині родинних взаємин за українським народним звичаєм:

Восприємники церк. — особи, які при хрещенні дитини зобов’язалися стати її батьками в разі смерті її рідних батьків;

дитина — людська істота до повноліття, за звичаєм — до настання гормональної зрілості людини у 21—24 роки;

діти малолітні до 8 років; за звичаєм до 1 року — немовля, 1—3 роки — дитя, хлоп’я, 4—10 років — хлопець, дівча;

діти неповнолітні до 18: за звичаєм до 12 років — хлопчище, до 13 років — дівчина; 13—16 років — підпарубок, дівчище; від 16 років до одруження — парубок, легінь, дівка;

жінка вагітна — жінка, яка носить у собі плід людини, жінка при надії;

матрилінійність — спадкування по жіночій лінії прізвища, майна: від матери — материзна, від баби — бабизна;

наречені: наречений, наречена — парубок і дівчина, які збираються одружитися після оголошення про їхній намір у церкві, подачі заяви до відділу РАЦС МЮ;

одинак, одиначка — людина без подружжя;

одруження — згода на подружнє життя між парубком та дівчиною, між чоловіком та жінкою, які присягають один одному бути вірними у щасті та горі на все життя;

одруження офіційне — те, яке визнається канонічним, шанованим громадою, зареєстроване владою держави;

одруження традиційне — одруження за звичаєм роду, племені, весілля;

одруження у церкві або церковний шлюб — вінчання та запис

про одруження людей у метричній книзі;

одруження цивільне — запис про одруження у книзі відділу реєстрації актів цивільного стану МЮ України;

одруження фактичне — подружнє життя на віру, без реєстрації, яке помилково називають “гражданський брак”;

одруження фіктивне, не дійсне — з корисливих намірів, без фактичних подружніх взаємин;

особа з родини — родич, свояк; **патрилінійність** — спадкування по чоловічій лінії прізвища, майна: від отця — отчизна, від діда — дідизна;

подружжя мн. — чоловік і жінка, які одружилися, живуть разом для взаємодії, допомоги один одному, ведення спільного господарства, зачаття, народження та виховання спільних дітей, тобто добровільно, за спільною згодою, **створили родинні взаємини**;

подружжя од. — одружений чоловік, одружена жінка;

подружжя багатодітне — батьки п’яти і більше дітей;

подружжя бездітне, (інфертильне) — подружжя, яке не народило дитину;

подружжя гостьове — чоловік і дружина такого подружжя живуть окремо;

подружжя малодітне — подружжя, яке народило і виховує двох дітей;

подружжя матрилокальне — подружжя, яке живе в домі батьків дружини (у приймах);

подружжя молоде — чоловік і жінка 18—30 років, які живуть три роки в першому шлюбі;

подружжя неолокальне — подружжя, яке живе осібно, окремо;

подружжя одностітне — подружжя, яке народило і виховує одну дитину;

подружжя патрилокальне — подружжя, яке живе в домі батьків чоловіка, (господарюють спільно чи окремо);

подружжя середньодітне — подружжя, яке народило і виховує три-чотири дитини;

подружні взаємини — взаємні почуття, турбота, обов’язки і права між подружжям, взаємодія цього подружжя;

пологи — народження жінкою дитини;

припинення одруження — припинення подружніх взаємин та подружнього життя, розірвання шлюбу;

родина — гурт людей, коло осіб, які між собою є родичами та свояками;

родина батьків, батьківська — родина, в якій народилася людина;

родина особиста, мала родина *церк.* — подружжя або одинак з неповнолітніми дітьми;

родинні взаємини — взаємні дії, обов’язки і права родичів і свояків;

родичі — особи, пов’язані між собою кривим спорідненням, мають спільних(ого) предків(а) (**додаток 1**);

родичі найближчі (перша ступінь спорідненості) — батьки, діти;

родичі близькі — рідні сестри, брати, племінники, дядьки, тітки, діди, баби, онуки, правнуки;

самостійна людина, родина, подружжя — та(е), яка(е) забезпе-

чує себе сама(е), має свій бюджет, господарство;

ступінь спорідненості між особами — кількість поколінь до спільного родича; лічачь за сумою осіб у кожній прямій низхідній лінії аж до спільного родича, не рахуючи самого предка.

свояки — люди, які мають родинні взаємини, зумовлені одруженням їхнього родича або особистим одруженням, тобто свояки — це родичі одного подружжя (чоловіка) відносно родичів другого подружжя (дружини), а також зумовлені іншими актами: усиновлення, опіки, хрещення людини (**додаток 2**);

сім’я — діти (потомки) подружжя або одинака (у родинних взаєминах за аналогією рослинництва);

сирота — дитина, в якій померли батьки;

удівець, удова — чоловік, жінка після смерті їхнього подружжя;

утриманець — особа, яка перебуває на чиемусь повному забезпеченні (утриманні) або одержує допомогу, що є постійним і основним джерелом засобів існування цієї людини;

шлюб від слова злюб (етнограф.), одруження.

Додаток 1. Родичі

Батьки: батько (чоловік) і **мати** (жінка), які зачали, народили та виховали дитя. Для нього **батько також батя, тато, ненько, отець; мати також ненька, матка, матінка, мама;**

Син — для подружжя хлопчик, ними народжений;

Донька, дочка — для подружжя дівчинка, ними народжена;

Брат рідний — хлопець, чоловік, з яким у людини спільні батьки; **мама** — одноутробний, батько — однокровний;

Сестра рідна — дівчина, жінка, з якою у людини спільні батьки (одноутробна сестра, однокровна сестра);

Двоюрідні брати, сестри — сини, дочки рідних сестер, братів Ваших батьків по відношенню до Вас;

Троюрідні брати, сестри — діти Ваших двоюрідних дядька, тітки; у Вас спільні прадід, прабаба;

Баба, бабця, бабуся, бама — мати одного з батьків для дітей цих батьків;

Дід, дідусь — батько батька чи матері для їхніх дітей;

Двоюрідна бабця — рідна тітка батька чи матері;

Двоюрідний дідусь — рідний дядько батька чи матері;

Онуки: онук, онука — діти, син, донька подружжя по відношенню до батьків подружжя, діда, баби;

Двоюрідні онуки — діти племінників. Внучатий племінник(-ця) — онуки брата або сестри;

Дядько — брат одного з батьків: вуйко по матері, стрій по батькові;

Тітка — сестра батька або матері по відношенню до племінників, є рідні, двоюрідні, троюрідні дядьки і тітки;

Племінник рідний, небіж — син рідних брата чи сестри, сестрини (старослов’янське), нетій (інд);

Племінниця, небога, сестриниця — дочка Ваших рідних братів, сестер, є двоюрідні, троюрідні і так далі;

Предок — старший родич, той від кого починається рід;

Пращур — праотець, праотці, прамати — далекі родичі.

Додаток 2. Своязки

Подружжя, дружина (давніоруське слово) — жінка до чоловіка, з якою він одружився; чоловік до жінки, з яким вона одружилася;

Свекор — батько чоловіка для його дружини;

Свекруха — мати чоловіка для його дружини;

Тесть — батько дружини для її чоловіка;

Теща — мати дружини для її чоловіка;

Сват — батько одного з подружжя щодо батьків другого з подружжя;

Сваха — мати одного з подружжя щодо батьків другого з подружжя; разом свати;

Хрещений батько — чоловік, який хрестив дитину, щодо тієї дитини, восприємник;

Хрещена мати — жінка, яка хрестила дитину, щодо тієї дитини, восприємниця (*церк.*)

Дівер — брат чоловіка;

Дядина — дружина дядька, відповідно вуйна, стрійна;

Ятрівка — дружина брата чоловіка;

Зовиця — сестра чоловіка;

Шурик, швагер, швагро — брат дружини;

Швагрова — дружина брата дружини;

Ближниця, своячка — сестра дружини;

Свояк — чоловік своячки;

Невістка — дружина сина для його батьків, дружина брата для його сестер, братів — *братова*;

Зять — чоловік дочки для її батьків; чоловік сестри;

Зведений брат, сестра — брат, сестра по вітчиму або мачусі, діти подружжя від попереднього одруження;

Мачуха — дружина батька щодо його дітей від іншого одруження;

Вітчим — чоловік матері щодо її дітей від попереднього одруження;

Пасинок, падчерка — нерідна дитина одного з подружжя, що доводиться рідною іншому;

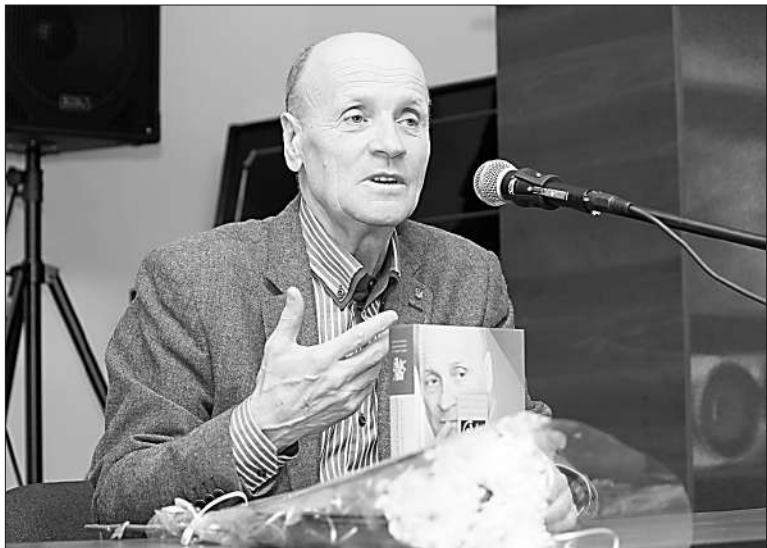
Кум, кума — хрещені батьки відносно один одного і до рідних батьків хрещеної дитини;

Названий батько, мати, батьки — люди, які усиновили дитя;

Усиновлені діти (прийомні) — діти, син, донька щодо осіб, які їх усиновили;

Опікун — людина, яка опікується справами малолітньої дитини чи іншої особи;

Піклувальник — той, хто піклується про неповнолітню дитину чи іншу людину.

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Слава не всіх любить

Світ людей, яких ти запізнав у студентській юності, звукується. Але життя не стоїть на місці. Тебе вже оточують інші люди, а ті, кого немає, подеколи тихими голосами озиваються з пам'яті. Навіть через кілька десятиліть раптом згадуються якісь їхні випадкові слова, неважливі події. Очевидно, в тому немає нічого дивного, бо чи не половина нашого життя складається з дрібниць, із порожніх чи етикетних фраз, із безглуздих суперечок та всякого іншого, про що буває просто ніяково згадувати. Незрідка весь цей спам заступає визначальні й важливі моменти. І тоді доводиться проводити розкопки у власній пам'яті. Але роблячи те, ловиш себе на ваганні: а може, і там є щось повчальне.

Кожен мемуарист прагне передовсім писати про події, що мають історичний резонанс і визначних людей, яким випали ролі впливових дійових осіб у тих подіях. Однак усе те — це не вся історія і не весь портрет епохи. Незрідка весь той дріб'язок, котрий мемуаристи відмітають, як щось зовсім неістотне, підкаже тобі саме ту важливу подробицю, котрої так не вистачає для повноти й переконливості всієї картини. Не випадково ж Проспер Меріме писав, що, скажімо, за нотатки лакея Карла XII віддав би мемуари Карла XII, хоча в лакеєвих опусах навряд чи йшлося б про питання стратегії і тактики війни, про політичні й державні інтереси.

І є ще одна психологічно важлива обставина: велике чи мале, прекрасне чи смішне, бридке чи ніяке — все це твоє життя. І частка всього того лишилася в тобі, хоча ти цього, може, навіть не усвідомлюєш, бо надія на завтра відвертає твою увагу від минулого. Подеколи ти живеш навіть так, мовби його немає і навіть не було. Начебто ось зараз, із зовсім чистого аркуша, ти, чоловік, м'яко скажемо, зрілий літ, розпочинаєш своє життя.

А потім, мов спалах блискавки, витверезіння від ейфорії та амнезії — зупинишся й оглянешся: позаду ти нічого не скасуєш і не перекреслиш жодну людину, яка трапилася тобі на життєвій дорозі. І хоча ти пишеш не протокол чи звіт, бажано якнайменше загубити з того вантажу літ.

Очевидно, не один із моїх однокурсників зробив для себе висновок, що життя його складалося зовсім інак, ніж планувалося і йому уявлялося. Приходячи в світ, ми гадаємо, що все в ньому створено спеціально для нашого блага, а тому й усе йтиме нам у руку. Інакше ж просто неможливо. Інакше ж нашо світ? І нашо ми? А з часом допевнюєшся: є запитання без відповіді. І ці — з їхнього ряду. Вони рефреном проходять через покоління, щоб лишатися без відповіді.

Зізнатися відверто, мене мало вабило факультетське життя — всі ці художні самодіяльності, гуртки, комсомольські ініціативи, екскурсії і культпоходи, танці в ленінській кімнаті (під патефон із платівками), чаркування і т. ін. Я був майже внутрішній емігрант. Єдине було винятком — футбол. Це захоплення ще від дитячих літ конкурувало у мене з читанням. Футбол значною мірою спри-

яв виробленню в мені характеру, посилював упертість і наполегливість у хирлявому й хворобливому від дитинства хлопцеві, зрештою, сприяв формуванню почуття повноцінності. Село не пропонувало особливих розваг дітям. Карті, підпільне покурювання, гуртова бійка “своїх” із сусідською вулицею. Від урочистих шкільних лінійок і збирання макулатури чи металобрухту нудило. Лишався футбол. Кращі гравці шкільної чи сільської команди були зірками місцевого значення. В них навіть були свої фани. Це ж як тішить твої амбіції: ти йдеш селом, а назустріч тобі босонога ватага тих, хто бурхливо галасує на стадіоні; з надією заглядають тобі в рота, щоб почути, чи ти завтра гратимеш за нашу команду. Почувши від тебе ствердну відповідь, безапеляційно стверджують: отже, наші переможуть. А ти від їхніх захоплених поглядів мовби й не торкаєшся землі. Ти — майже Пеле місцевого значення.

Без вихвалання скажу: я справді непогано грав. Ще восьмикласником виступав за дорослу сільську команду. В університеті грав за збірну університету. Кілька разів довелось виступати й за студентську збірну України. Якось мене, студента, запросили на зустріч з учнями Мар'янівської школи. Вів її вчитель фізкультури. Він розповідав школярам про те, якого здібного футболіста в моїй особі виховала наша школа. Людина дуже недосконала — їй так подобається, коли її хвалять. І я під захопленими поглядами хлопчаків тоді навіть почав було втрачати відчуття землі під ногами, відчув себе майже Марадоною сільського масштабу, а потім мені нараз згадалося, що для себе — чи вже, може, й не тільки для себе — я ж істота, яка пише, та й уже широченько друкується, а про це в рідних пенатах анітєлень. Ні, такі немає пророка в своїй вітчизні. І в моїй душі засусідило раптово двоїсте відчуття: з одного боку, це — медовий смак похвальних слів за футбольні подвиги, а з другого — прикрість, що не віддають мені належного за мої літературні здобутки (хоча, чесно сказати, ті здобутки були, м'яко кажучи, більш ніж скромненькі).

Але тоді все було закономірно.

Не можу не зробити тут іще один відступ на ту ж саму тему.

Уже навіть публікуючи вірші в газеті “Зірка” та в “районці”, їздячи на семінари молодих літераторів і навіть не потайки втішаючись славою найпершого поета Шполянщини (другого просто не було), я не мав амбітних планів щодо літературної кар'єри. Бо ж ніщо на світі не було мені кращим за футбол. І який там геній слова міг дорівнятися геніям футболу — Пеле, Гаррінчі, Пушкашу, Беккенбауеру, Ейсебію, Муру, Копа, Фонтену...

Попрацювавши в районній газеті й на колекціонувавши журналістських лаврів тамтешнього розголосу, нановеливши й наримувавши не один grosбух, привласнивши собі бренд основоположника шполянського реалізму, вагався: куди ж іти далі — в футбольні гранди, чи в літературні.

Літературні неофіти, які зустрілися на факультеті журналістики університету імені Шевченка, всі, за їхніми передчуттями, уже перебували за кілька кроків од

статусу геніїв у законі. Вже завтра кожен мав ошчасливити людство своїм видатним творінням у жанрі роману, драми, кіносценарію. Ніхто не хотів учитися писати замітки — всі марили про велике і справжнє. Ніхто не міг повірити, що завтра впаде на нас не Нобелівською премією, а роллю скромних газетних чорноробів.

Мене занесло в критику цілком випадково. Я вже не віршував (Василь Симоненко порадив мені віршів не писати — вони вельми нагадували те, що писали інші), але довгими гуртожицькими ночами стругав новели, вже навіть увиждалася моя дебютна книжка. Як і кожен наївний неофіт, я увірував у те, що вона стане, звичайно ж, найкращою. Добре, що вона тоді не з'явилася, бо була б глибоко “так собі”.

На практиці в молодіжній газеті я знушався з графоманських книжок. Редактор запропонував: що ти порох марне витрачаєш — краще напиши. Написав уперше, вдруге, втретє. Прозвучало виразно — двоє з героїв фейлетонів приходили до мене в редакцію. Не знайомитися, а приносили полемічні аргументи — кулаки. Ті поети були селянсько-робітничого походження, звідси й поведінка відповідна. Я ж тоді затаївся: “відстрілюватиму” графоманів!

Ще раз нагадаю про успішне спокушення неофітів критики швидкою славою.

У той час Спілка письменників проводила семінар новонавернених у критику. Перед нами виступив Павло Загребельний: якщо ви напишете позитивну рецензію на книжку, щасливим почуватиметься один письменник (та хіба ще його родина), а тисяча — глибоко нещасними; якщо ж негативну, то нещасним буде тільки автор, а тисяча ж його колег — щасливими. І, звичайно ж, згодніми з вами. От і вибирайте короткий шлях до слави білялітературного розливу... Це теж для деякого з нас стало творчим дороговказом.

Щодалі частіше думаю: всі мої критичні трофеї — марні. Що змінилось від того, що я роздракотив якусь сотню недолугих творів? Поселився дух таланту в їхніх авторах? Це Сізіфова праця. Хай тепер її роблять молодші. Мають шанс утвердитися й вивищитися на руїнах графоманських карфагенів. У них більше сил і нерозтраченого запасу максималізму. Згодом вони теж прийдуть до подібних висновків. Усе на світі повторюється. З незначними варіаціями.

Звичайно ж, суто критичні рефлексії й рефлексії лишилися при мені й сьогодні. Однак вважаю значно кориснішим для себе витратити порох і час на книжку талановитого автора, спростувати її. Нині так невдало поставлена служба оповіщення про те, що робиться в книжковому світі, так багато лукавої піаристики (яку видають не просто за поточне рецензування, а й навіть за критику), що саме по собі неупереджене слово про нові видання справді важливе. Основні ж сили мені прагнуть віддати біографічній прозі. Але це — відступ про сьогоднішні творчі наміри.

Лишилася одна пристрасть. Книги. Вона також супроводжує мене ще з дитячих літ. Я рано відкрив для себе задо-

волення і від того, що ти взяв книжку до рук і в тобі народжується трепетне передчуття подорожі в таке далеке й невідоме, в яке ти без книжки ніколи б не втрапив. Без будь-якого перебільшення можу твердити: все найцікавіше і найкраще в моєму житті — від книг.

Ще від доуніверситетських років почав я збирати бібліотеку. Крізь мої руки пройшли тисячі книжок. Я скуповував їх повсюди, де був. (Одного разу з Торонто привіз понад двісті кілограмів книжок). Книжки витісняють мене з квартири. Інколи, зрозпачений од звуження життєвого простору, я починаю чергову чистку бібліотеки. Все прочитане і до чого не збираюся повертатися, мандрує до бібліотек земляків.

Мені явно чогось не вистачає, якщо я бодай двічі-тричі на тиждень не зроблю собі екскурсію по книгарнях. А звіти повертаюся з порожніми кишенями. Ну, як не купити, скажімо, дивовижну філософську книжку “На спаді дня. Історія ночі” А. Роджера Екерча? Чи “Історію західного мислення” Річарда Тарнаса? Або ж “Сто найвидатніших книг, котрі потрясли світ” Мартіна Сеймура-Сміта? Або ж “Філософський зоопарк”, Армеля Ле Бра-Шопера? Або ж “Історію читання” Альберта Мангуєля? Або ж перекладену з англійської енциклопедію патографії “Безумні грані таланту”, присвячену взаємовпливу патології і таланту? Це придбання тільки останніх місяців. Я вже не кажу про цій нагоді про новинки української та зарубіжної літератур, україніку; мінає місяць-другий, і книжки знову витісняють із квартири. Й ось уже частину бібліотеки евакуйовано на роботу, вже додаткові стелажі чекають своїх книжок у коридорі. Настрій піднімається — можна жити далі...

Тебе навідує дорогоцінне відчуття, що ти — не остання людина на світі, що й ти щось важкиш у ньому. І, якщо хтось заздрить тобі і злословить про тебе, то є й ті, хто дорожить твоєю думкою, ба навіть адорує тебе. І це тобі править за ґрунт під ногами, за точки опертя. І ти, як той старий єврей зі старого анекдота, кажеш собі: “Жити не дають, але жити можна”.

Що вдієш: людська природа така. Ось приклад. Замолоду я дуже любив Романа Іваничука. Писав апологетичні рецензії на кожну його книжку. До його ювілею видав окремим виданням цілий літпортрет. І ось з'являється його черговий роман. Він телефонує мені: “Ти що, досі не написав на мене рецензію?” — запитує майже обурено. Я, чомусь будучи не в гуморі, роздратувався: “Папа (так називали його в колі друзів), коли ти вже наїсишся — я написав про тебе не менше, ніж ти написав узагалі! Може, досить — дай мені перепочити від тебе. Хіба тобі мало слави?!” На що він відповів: “Михайле, ти ще не розумієш: слави ніколи не буває багато — чим більше ти її маєш, тим більше її хочеться!” Славолюбний Іваничук чесно зізнався: слава — це його творчий допінг, дорогоцінне відчуття своєї літературної повноцінності, зрештою, відчуття свого творчого лідерства в літературі. Знаю багатьох, хто намагається на себе маску святого архіскромника, а всередині його спалює жорстокий вогонь марнославства, і кожен успіх колеги — то ніж у його серце. Але такі лицеміри навіть під страхом смертної карі ніколи не зізнаються вам про те, що в них є це в душі. Людям часто не хочеться — та й, якщо це не суд, ніхто їх не змушує — говорити про себе правду. Є чимало тих, хто бездоганно оволодів мистецтвом видавати з себе такого, який прихилить до нього людські серця. Знову ж таки нездоланно спокусливий позов: не бути кимось, а здаватися кимось.

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ,
академік НАНУ

Якось в інтерв'ю Ада Роговцева сказала: “...Мистецтво — як космічний вітер. Це натхнення, це легке дихання”. Мимоволі згадується оповідання Івана Буніна “Легке дихання”, яке наповнене чистим зародженням світлої любові, передчуттям і переживанням дива першої закоханості.

Згадуєш ролі — театральні й у кіно — Ади Миколаївни і мимоволі замислюєшся: неже справді для акторки кожна нова роль — натхненний злет у новий вимір свого мистецького Я, новий шанс відкриття себе передусім для себе, неже цей захоплений подив від перевтілення в сценічний чи кінематографічний образ є для неї органічним, не “награним”?

Згадую аспірантські роки,

чудовиська”) та низки інших образів, театральних і кінематографічних, так і пориваються на папір, але важко віднаходити такі слова, які могли б максимально наближено відтворити той стан душі, ті думки і почуття, якими я був переповнений, поринаючи у сповідальну стихію одкровення Ади Роговцевої.

Акторка духовно чиста, навіть наївно сентиментальна у сприйнятті мистецтва та свого творчого покликання, тоді як у питаннях світоглядного порядку, особливо щодо громадянської позиції, принципова, жорстка, і неупливаю.

Болісно сприймала Ада Миколаївна приниження її гідності, честі митця і людини. Хто не пам'ятає, як витискали її з Київського театру ім. Лесі Українки,

Її природа — жага творчості

Яскравий, непроминальний талант. Невтомний. Вражає Ада Роговцева своєю творчою жагою, невгамовною пристрасною жадобою самореалізації на театральній сцені, в кіно, в літературі... Вражала завжди, дивує й захоплює тепер, коли, здавалося б, високі роки мали б стишити цей шалений творчий марафон, але, слава Богу, енергія мистецького самоздійснення підіймає її все вище й вище на нові орбіти. Нагадує польового жайворонка — цього повітряного менестреля, який стрімко нарощує висоту свого лету в небеса і посилює звучання мелодійної пісні.

“Варшавська мелодія”

здійснюють ці жінки-подвижниці. Тепер роль молоденької Гелени у “Варшавській мелодії-2” виконує її донька Катя, а старшу, в літах, Гелену грає Ада Миколаївна.

Так, на підтримку поранених у зоні АТО мати й донька дали благодійну виставу “Варшавська мелодія-2”. Зібрали понад 50 тис. грн. Та ще в серпні 2014 року Ада Роговцева і Катя вирушили з концертами до Слов'янська, Лисичанська, Северодонецька, Артемівська, Краматорська, де читали поетичні твори українських письменників, а також вірші Анни Ахматової, Марини Цветаєвої, Осипа Мандельштама, показували перед воїнами АТО, мирними мешканцями, перед пораненими із госпіталів уривки із спектаклів “Варшавська мелодія-2”, “Будьте, як вдома”, “Схоже на шастя”. Це культурне волонтерство триває й досі. Зразу ж після вторгнення путінської Росії в Автономну Республіку Крим Ада Роговцева ухвалює категоричне рішення: більше зніматися в Росії не буде! А ще раніше, під час Помаранчевої революції, Ре-

волюції гідності актриса заявила: “Я відстоюю українську ідею... Обстоюю те, щоб державна мова в нас була українська... Для мене Майдан залишається перемогою людяності й гідності, доброї енергії мільйонів людей”.

Таку ж патріотичну позицію обстоював Кость Степанков, чий “міркування на клаптиках” опублікувала Ада Роговцева в книзі “Мій Кость”: “Такот, відтворювати дух народу, оспівувати і описувати його, боротися за нього у всій його повноті та всеосійності можна тільки рідною для нас — носіїв цієї культури! — мовою. Позбувшись рідної мови, втрачаємо можливість посправжньому розуміти коди та знаки рідної культури, не кажучи вже про можливу участь в її творенні”.

Ада Миколаївна не могла стояти осторонь, коли її батьківщину шматує “градами”, “ураганам”, “смерчами” та країна, в якій вона як кіноакторка здобулася на гідну її таланту славу. Популярність Ади Роговцевої на обшарах Радянського Союзу була надзвичайною. Ця слава бурхливо покотилася країною зразу ж після виходу на телеэкрани фільму режисера Йосипа Хейфіца “Салют, Маріє!”, далі було “Приборкання вогню”, “Вічний поклик”. Мільйони глядачів тамували подих, завмирили їхні серця від переживання драматичної долі головної героїні Ганни. Актриса була щасливою — пропозиції зніматися у нових фільмах, як правило, кіносеріалах, ластівками залітали в її дім, голубили акторське самолюбство, слава загортала її в пишні строї мистецької винятковості, але Ада Роговцева залишилася скромною, привітною, простою, не піднімалася на кри-

У родинному колі

лах величній популярності надшоденням творенням свого передусім родинного затишку, домашнього тепла і марудної, але приємної хатньої й городньої роботи. Актриса щаслива, що в такому поважному віці так інтенсивно, без вихідних і відпусток, працює: “Я з роботи, і не тільки творчої, черпаю енергію, наснагу, радість”.

Із великою насолодою переживає ті миті, коли після гастролей, зйомок, вистав, виступів і зустрічей вона повертається у своє село Жереб'ятин, що під Києвом. Тут і її найбільший сум: на місцевому козацькому цвинтарі впокоївся її Кость, славетний актор Костянтин Степанков. А згодом і син Костянтин... Як щиро, правдиво гірко і натхненно оповідала Ада Роговцева в книзі “Мій Кость” про свою, з вісімнадцяти літ, безоглядну закоханість у цього яскравого красеня — свого викладача, з відчайним боєм повідала про ці страждання два з половиною місяці, коли він захлинявся боєм, а донька Катя не випускала його рук зі своїх, про своє невимовне сприйняття чорного смутку, що нагадує триваючий страшний сон, про дику втому і неймовірну мобілізацію духовних і фізичних сил задля праці, бо треба жити. Заради збереження пам'яті чоловіка, батька їхніх дітей, унікального митця, заради того, щоб написати нову книгу, присвячену родині, тіткам, бабусям, рідні. Своєї і Кості. І, як бачимо, це книга під назвою “Прості речі. Вісім розмов із Адою Роговцевою” приходить до читача в дні її високого ювілею. Що ж, легендарна актриса гранично щиро, зі сповідальною відвертістю відповідає свою особисту і родинну долю, демонструючи талант оповідача і літературну майстерність у творенні своєрідної родинної саги-трилогії “Мій Кость”, “Свідомість про життя”, “Прості речі”.

Слава Богу, цей український жайворонка і нині в невтомному леті й натхненно творить десь високо свою дзвінку тривалу пісню, яка нагадує звучання флейти. До речі, жайворонка вважають символом душі людської, шастя та безсмертя.

Ада Миколаївна з донькою Катериною в АТО

тріумфальний злет артистичної слави Ади Роговцевої завдяки ролі Гелени в спектаклі “Варшавська мелодія”. Скільки вечорів я простояв біля театру Російської драми ім. Лесі Українки в сподіванні першим вихопити з рук квиточок на цей спектакль. І коли мені нарешті пощастило, я був, здавалося, на сьомому небі. Мене захопило подивування, ні, зачудування дивовижно ширим, емоційно бурхливим співпереживанням кохання своєї героїні, в яку студентка театального інституту вжилася настільки повно, органічно і натхненно, що глядач щасливо і радо потрапляв у почуттєвий полон її магічного перевтілення.

Спогадальні рефлексії, інспіровані відродженням у емоційній пам'яті витворених на сцені образів Гелени, Лесі Українки (“Сподіватися”), Раневської (“Вишневий сад”), Паоли (“Дама без камелій”), Естер (“Священні

якому вона своєю грою здобула широку популярність. 35 років на сцені цього театру, в трупу якого потрапила 1958 року ще студенткою, домінувала ця напрочуд творчо енергійна жінка.

Київський глядач — і не тільки київський! — досі згадує, пам'ятає ролі Ади Роговцевої в спектаклях “Юність Полі Віхрової”, “Машенька”, “На дні”, “Камінний господар”, “Йду на грозу”, “Іванов”, “Як важливо бути серйозним”, “Вишневий сад”, “Сподіватися”, “Безприданниця”, “Священні чудовиська”, “Дама без камелій”... Про “Варшавську мелодію” годі й говорити. Ада Роговцева зіграла роль юної студентки Гелени 670 разів. Не випадково ця “Мелодія” ожила-відродилася в грі Ади Роговцевої та її доньки Катерини в спектаклі “Варшавська мелодія-2”. Нині ця вистава працює “За програмою культурного волонтерства”, яку вже четвертий рік

Вдячні глядачі з улюбленою актрисою в АТО

Богдан ЗАЛІЗНЯК, керівник прес-центру наукової журналістики Західного наукового центру НАНУ і МОНУ, член НСПУ і НСЖУ, м. Львів

У Львові презентували п'ять книжок Ігоря Калинця — відомого українського поета, політв'язня радянських часів. “Нам дуже приємно, — зазначила у вступному слові директор Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків із діаспорою (МІОК) Львівської політехніки Ірина Ключковська, яка модерувала зустріч, — що ця зала збрала таке гроно надзвичайних людей. Переповнена зала — це великий дарунок нам, а передусім колишньому дисидентів, поетові Ігореві Калинцю”.

Справді, в зал Інституту народознавства НАНУ, де відбувалася зустріч, ніде було й яблуку впасти: зустрітися з автором п'ятикнижжя Ігорем Калинцем зібралися і науковці, і поціновувачі нелегкого життєвого і вагомого творчого шляху поета. Адже до па-на Ігоря — письменника і громадського діяча глибоко українського вектора, — переконана Ірина Ключковська, — прийомили чотири музи: муза пробудження (до арешту); невольнича муза (в часи арешту); муза “мовчання” (у часи звільнення, в рамках радянського устрою); громадська муза.

Отже, книжки, про які мова, це — “Про декого, дещо і, передовсім, про себе самого. Статті, спогади, виступи, репліки”. — Львів: Сполом, 2016; “Знане і незнане про Антонича. Матеріали до біографії Богдана Ігоря Антонича”. — Львів: Сполом, 2017; “Колесо фортуни. Інтерв'ю”. — Львів: Сполом, 2016; “Молі-мось зорям дальнім. Повість, легенди”. — Львів: Сполом, 2016; “Листи до Звенисла-

ви з ув'язнення. 1972—1981 роки”. — Львів: Сполом, 2017.

“Кілька слів до сьогоднішнього вечора, — сказав Ігор Калинець уже після того, як зачитав уривок із “Акафісту до Клімента Шептицького”. — Коли померла Ірина (Ірина Стасів-Калинець — дружина п. Ігоря. — Б. З.), 5 років тому, я прохав Бога, щоб я був у цьому світі, аби міг щось видати. Через три роки видав 8 томів Ірининих в 11 книгах. Кажу Господу: можна, я подбаю ще про себе? І через 2 роки видав 5 книжок. Залишилося видати ще одну. Наклад невеликий — по 500 примірників. Тут є професори, може, щось скажуть про мої книжки. Я буду вдячний за добре слово”.

І добре слово прозвучало. Спочатку з уст голови Львівської облдержадміністрації Олега Синютки, який подякував Ігореві Калинцю за запрошення і за книжки з автографами.

Від науковців привітав проректор Львівської національної академії мистецтв, доктор мистецтвознавства Роман Яців: “Конституційна воля Калинця працює і на локальне (львівське) середовище, і на українське, і на світове — це сигнал: до Львова повертається велика потуга... Дякую, що він є в нас такий, що він мобілізує нашу духовність”.

Микола Ільницький, член-кореспондент НАНУ, письменник, завкафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства ЛНУ ім. І. Франка, зупинився на книжці “Про декого і дещо”. “Зверніть увагу на назву, — зазначив Микола Миколайович. — Вона наче каже нам, що йдеться про речі буденні, принагідні, не такі вже й важливі. Але погляньте на анотацію в кінці книжки. Там після слів “про декого й

дещо” стоять слова — “і передовсім про себе». Оця маленька деталь може бути ключиком для відмикання цієї книжки. Вона виступає наче призма погляду: у центрі — постать автора. І оці “дехто” і “дещо” виростають до рівня важливих проблем суспільного життя, культури, літератури... Літературно-критичні статті й нотатки, передмови, рецензії Ігоря Калинця хотілося б цитувати — постійно дотикаючись до гострих болючих проблем нашого сучасного життя, і якщо колись за метафори засудили, то тепер судять метафори — за неправду, відступництво, байдужість, зраду... Поет не став імпресаріо самого себе, а знайшов спосіб самореалізації в інших ділянках культури і суспільного життя. Тому розповідає не тільки “про себе”, а й значною мірою і про нас”.

Проректор ЛНУ ім. І. Франка, доктор філологічних наук Ярослав Гарасим зупинився на книжці “Молімось зорям дальнім”, написаній 1973 року, опублікованій вперше 1994-го. Я. Гарасим вважає, що якби ця книга була опублікована ще тоді, українська проза пішла б у дещо іншому річці.

Кандидат філологічних наук Данило Ільницький (Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАНУ) охарактеризував підхід Ігоря Калинця до книжки “Знане і незнане про Антонича”, адже, на думку п. Данила, “Ігор Калинець є живим втіленням «преємності» (спадковості), це — живе втілення Антонича, посилає дуже важливий месидж — золота рівновага: і модерне має бути, і національне... Це страшенно важливий момент: Калинець створив фундамент, на якому можуть рости дослідження”.

Про “Колесо фортуни” говорив декан філологічного факультету ЛНУ ім. І. Франка, доктор філологічних наук Святослав Пилипчук. Він зазначив: “Поет засвідчує себе як частину України. Розповідає: завжди прагнув запізнатися з В. Стусом, брав приклад з нього: вчився стояти з українським хребтом... Широ говорить про свою еволюцію, переступив через страх”. І в Києві з часом стало модно «калінцювати» — тобто читати вірші Ігоря Калинця. На закінчення побажав поетові, аби його “колесо фортуни” котилося без перепон і далі.

Про книжку “Листи до Звенислави з ув'язнення” розповіла сама Звенислава, до якої зворушливо і, водночас, із бажанням

розбудити в дочки прагнення до якомога серйознішого навчання, звертався батько: “Це — погляд на життя зсередини. Різні почуття переповнювали мою душу... Батько давав завдання піти на ту чи іншу виставку... Мене просили прочитати ті завдання — для мого розвитку”.

В нас була величезна бібліотека. Я могла напощаки знайти ту чи ту книжку. Завдання були і такі, які мені були в радість. Вчилася у 28-й школі. Добрі вчителі, які передавали досвід. Я знала про стилі в мистецтві, в архітектурі. Я відчувала радість, що батьки хоч далеко, але дають мені допомогу. Тішусь, що це — все разом — опубліковано. Цікаво і для вчителів, і для молоді. Взагалі, мав би бути ще один том — для розшифровки тих людей. Хотіла б, щоб ця книга (бодай, її частина) увійшла у хрестоматію для школи. Порадьте радникам міністра освіти”.

Ігоря Калинця привітали письменник і перекладач Андрій Содомора та Галина Капініс, головний редактор видавництва “Сполом”.

“Якщо можна собі уявити, що таке щастя для видавця, — широко зізнавалась пані Галина, — то це праці Ігоря Калинця, що таке справжня література, — це твори Ігоря Калинця, що таке український дух — це приклад Ігоря Калинця. Заслуга видавництва тут найменша. Головне — потужний інтелект автора, його величезна енергія”.

Галина Капініс повідомила, що на цьому працю з Ігорем Калинцем видавництво не закінчило.

Додав високого тону зібранню народний артист України Святослав Максимчук, який прочитав поезію Тараса Шевченка.

Так я з того покоління що скуштувало плід із забороненого дерева чесності

Ми нічого не змогли вдіяти зі собою занадто велика була спокуса як і занадто жорстока кара Так ми з того покоління що добровільно простягає руки в кайдани але хіба колись були інакші покоління я певний що ми навіть не достойні попередніх вони сподіваються від нас більше, —

писав свого часу Ігор Калинець (із циклу “Пропонування”. 12. Уривок). А чи ми, які прийшли у світ дещо пізніше, маємо час і бажання прислухатися до думки письменника-шістдесятника нині? Бо ж Україна й надалі сподівається — тепер вже і на нас.

Олег ВАСИЛИШИН, кандидат філологічних наук, **Ігор ФАРИНА**, член НСПУ, Тернопільська обл.

Парадокс якийсь! Варто, звісно, про це говорити. Але такий нюанс — тема окремої розмови, пора для якої неодмінно настане.

Що ж робити впертим читачам? Ми, скажімо, бачимо лише один вихід: особисте звернення до автора, й час від часу так діємо. Отак до нас і втрапив “Альпінарій” Богдана Смоляка.

Чому нас зацікавив цей письменник? Та все дуже просто. Кілька років тому прочитали в журналі “Золота пектораль” його повістину “Любов взимку”, яка сподобалася прихильності автора до традиційного письма із постмодерновими вкрапленнями та неповторністю стилю. Хоча не вважаємо, що традиціоналізм і постмодерн можуть викликати якісь негативні емоції. А нещодавно до нас потрапила нова повістина Богдана Смоляка “Моцарт, господар та інші”, написана в постмодерновому ключі. І вона теж сподобалася. Приємне враження справили також вірші уродженця Львівщини (пан Богдан мешкає у містечку Кам'янка Бузька, де колись народився) у “Буковинському журналі”.

Тепер — “Альпінарій”, книжка, яку подарував нам автор. (Хочемо того чи ні, а цей факт стає тонким натяком критикам на позитивний відгук. Неписана вимога етикету. Можливо, нас можна звинуватити в невихованості. Але не маємо наміру рахуватися з такою етичністю. Звикли писати те, що думаємо. І не зважаємо на різні обставини. Тож не будемо зараховувати “Альпінарій” до винятків).

Афоризм як творча знахідка

Смоляк Б. Ф. Альпінарій: афоризми, поради, розважання, напучення. — Х: Майдан, 2016. — 134 с.

Нині справжні шанувальники красного письменства опинилися у непростій ситуації. Кортить бодай погортати книжкову новинку. Та... поліці книгарень аж вгинаються від читива “розкручених” авторів, у якому нерідко переважає вторинність, а свіжість думки і не ночувала. Ще й нарікають книгорозповсюджувачі, що література не “йде”. І вперто не помічають твори малознаних письменників, хоча часто-густо справжності та цікавинок там набагато більше.

І почнемо з того, що книжка є якоюсь іншою, якщо мати на увазі жанровість. Ті, хто стежить за літературним процесом, мабуть, уже звикли до того, що автор виступає у ролі поета і прозаїка. А цього разу маємо афоризми, поради, розважання, напучення. Незвичність? Так! Попри те, що майже 10 років тому видав книгу афоризмів із такою ж назвою. Повторне коло? Є щось від нього. Та не поспішаймо з виявом негативних емоцій. Переконані, що письменник має право на вдосконалення вже оприлюднених текстів і їх благословення на нову дорогу до читачів. Зрештою, немає нічого поганого у перевиданні. Вже хоча б тому, що нинішні накладі є мізерними і неспроможними задовольнити читачську жагу.

Правда, черв'ячок сумніву все ж не дає спокою. Хоча, як нам здається, це — суто теоретичні розмірковування. З певною осторогою ставимося до самого жанру. Ні, він має право на існування. Справа — в іншому. Чомусь гадаємо, що афористичні висловлювання ліпше сприймаються не самі собою, а в контексті того чи того твору. Самостійність крилатих висловлювань

часто-густо може натякати на силувані мудрощі.

Але “Альпінарій” Богдана Смоляка, потрапивши під критичний обстріл з такої точки зору, підштовхує до неоднозначних тверджень. З одного боку, усе вище сказане можна спроектувати і на книгу, і тоді знайдемо прояви негативізму. Але вони йдуть поряд із позитивними моментами.

Таким привабливним є авторове прагнення поділити афоризми на певні тематичні цикли. І кожне таке згрупування має оригінальні назви. Про щось таке думається, коли читаєш “Сонячний примус”, “Розсіпане серед ріллі”, “Крихти живої тиші”. Думаємо, тут вдатності ніхто не заперечить. Та гандж все ж є. На наш погляд, банальними є назви “Формула вчності”, “Велич сучасника”.

Напевно, є необхідність заглибитися у ще один момент. Деякі періодичні видання іноді вміщують твори цього жанру на своїх шпальтах. Здебільшого тоді, коли вони мають гумористичні або сатиричні присмаки. Такі твори є і у Богдана Смоляка — “Діти-квіти, якщо не зростають чор-

тополохом”. Але більше маємо відсвітів ліричності. “Прокльовується смарагдове пташа весни”. Отже, можна працювати у цих напрямках, та ми подумали про інше. Серед запропонованих увазі афоризмів переважають рядки з глянцевої філософичності у поєднанні з глибокою ліричністю: “Осіньне сонце не скупе — це ми восени, передбачаючи довгу зиму, скупішаємо на відчуття”. Чи варто це називати оригінальним шляхом?

Отак у нас з'явилися думки про афоризми літератора. Але крапки не ставимо. Зарано. Адже є ще один аспект, який не можемо оминати. Чимало авторів вже випустили окремі книги афоризмів. Згадаймо хоча б Дмитра Арсенича, Тетяну Майданович, Богдана Чепурка. Але вони — однотипні. Хоча натяки на оригінальності все ж є. Скажімо, Тетяна Майданович збрала афоризми з творів Тараса Шевченка. А Богдан Смоляк зігнорував однотипність. До “Альпінарію” поряд з оригінальними афоризмами увійшли образні крилаті висловлювання з віршів та драматичних поем у книзі “Словник мовчання”.

Несподіване поєднання. І вдале, як нам думається. Хіба щось інше увійде у розмисли, коли читаєш: “Намацію провини, як межу між пеклом Дантовим і раєм”. Можна наводити й інші цитати, бо знахідок, слава Богу, вистачає. Це мимоволі привертає увагу до текстів.

Чи буде третій “Альпінарій”? Все залежить від автора. Переконані лишень в одному: час від часу з'являються нові записки, і крилаті вислови є й у інших поезіях та прозових творах. І, либонь, думки про це є свідченням того, що книга вдалася, незважаючи на певні негативи у сприйнятті.

Василь Сліпак. Ключ до феномену митця, героя, лицаря

Дні пам'яті Василя Сліпака у Львові

Наталія ГУМНИЦЬКА,
м. Львів

Екзистенційний ідеал людини — гармонія її духовної та матеріальної сутності. Постійна боротьба цих станів і творить земне життя людини, визначає її долю. Духовна іпостась людини належить до божественної сфери і потребує великих внутрішніх зусиль для її виходу назовні. Людей високої духовної енергії зараховують до когорти “поцілованих Богом”. Ця метафорична конотація стосується переважно людей гуманітарної сфери, зокрема поетів, художників, музикантів, акторів. Яскравим представником цього “грона вибраних” є Василь Сліпак — Митець, співом і акторським талантом якого захоплювалася Європа, і Герой, який віддав своє життя, захищаючи рідну землю від підступного і жорстокого ворога.

Загибель Василя Сліпака 29 червня 2016 року на сході України потрясла українську і європейську спільноту, яка досі не може змиритися із цією непоправною втратою і постійно запитує: “Чому Україна дозволила загинути такому рідкісному таланту? Чому його ніхто не зупинив, не застеріг про реальну небезпеку смерті?”. Просили, застерігали, переконували. Проте рішення його було непохитне. То в чому криється ця шляхетність, благородство і аристократизм Василя Сліпака, який проминяв свою успішну кар'єру соліста Паризької Гранд Опери на окопи простого солдата з суворими умовами і смертельною небезпекою життя?

Мабуть, потрібно звернутися до джерел (AD FONTES), до його родинного гнізда, до рідної школи. А виростав Василь у інтелігентній львівській родині, де панували три найвищі цінності: Бог, Родина, Україна. З раннього дитинства він проявив своє обдарування в мистецькій сфері. Крім захоплення співом Василь чудово малював. В архіві Василя Сліпака, який його брат Орест передав у відділ діаспори Львівського історичного музею, зберігається 41 його малюнок. Цікаво, що любив він зображати персонажів української історії, зокрема козаків, а також вдало малював портрети Тараса Шевченка. Показово, що на одному з портретів Тараса Шевченка Василь залишив запис: “Не дайте матері, не дайте, в руках у ката пропадать”. 9-річним хлопчиком він уже співав у заснованій Миколою Кацалом легендарній Львівській хоровій капелі хлопчиків “Дударик”, куди його відвів далекоглядний старший брат Орест. Саме тут юний талант отримував фундаментальний вишкіл і закорінення у найкращі зразки української європейської музики. Твори Дмитра Бортнянського, Артема Веделя, Максима Березовського, а також колядки, шедрички, народні пісні в обробках Миколи Лисенка, Миколи Леонтовича, Кирила Стеценка, Олександра Кошиця були і є досі золотим фондом репертуару капели

“Дударик”. Непересічний диригент і строгий педагог Микола Кацал прищеплював своїм вихованцям любов до України, до українських традицій, формував спартанський дух. Чиста й добра душа Василя Сліпака ще з дитячих літ привела його до волонтерської діяльності у Товаристві “Віра і світло”, яке працювало з неповносправними дітками. Як активний волонтер (псевдонім “Барселона”) він залучав своїх друзів із “Дударика” до цієї благородної праці. У такій високомистецькій українській аурі розкриювалася і міцніла його власна духовна аура.

Далі Львівська консерваторія, клас славетної Марії Байко. Він вразив педагогів не лише рідкісним контртенором, а й природним артистизмом. Василю Сліпаку на позір усе давалося легко, органічно. Він усе робив із радістю і усмішкою на устах. Проте він був гранично чуйний до несправедливості й різко реагував на неї. Його мистецька кар'єра розпочалася ще на першому курсі з виконання кантати Олександра Козаренка “П'єро мертвопетлює” на вірші поета-футуриста Михайля Семенка. Успіх беззаперечний. Серія переможних міжнародних конкурсів привернула увагу до талановитого артиста багатьох музичних авторитетів. Після двох років навчання у Львівській консерваторії Василь Сліпак переїздить у Париж, де навчається і стає солістом Паризької Гранд Опери. Йому відкриваються сцени найпрестижніших європейських театрів. У його репертуарі найкращі баритонові оперні арії, серед яких найулюбленішими були персонажі Мефістофеля (Гуно “Фауст”) і Ескамільйо (Бізе “Кармен”). Здавалось би, визнання, успіх, слава мали б вплинути на характер Василя Сліпака негативно. Проте він залишився таким же скромним, ширим і чистим. Готовим на самопожертву, готовим прийти на допомогу тим, хто її потребує. Здається, це було його внутрішньою потребою — робити добро, захищати правду, віддавати свою любов беззастережно.

У Парижі він був активним громадським діячем. Разом із Наталією Пастернак, яка очолювала тривалий час Український центр у Парижі, проводили низку акцій на підтримку України, а також опікувався дітками з України, які приїздили на екскурсії у Париж. Коли розпочалася війна на сході України, Василь Сліпак активно долучився до волонтерської цілеспрямованої допомоги нашим військовим, організовуючи зі своїми друзями благодійні концерти. Закуплені на зібрані кошти матеріальні цінності часто привозив на передову особисто. Можна лише здогадуватися, як побачене на фронті вразило чутливого до справедливості артиста. Він побачив, що Україна і світ живуть у паралельних вимірах: поки одні українці проливають кров, віддають свої життя, то інша частина суспільства живе таким життям, ніби нічого не відбу-

вається. І Василь робить виклик байдужому суспільству: сам відправляється на фронт. Він чітко розуміє смертельну небезпеку, але його Сумління, його глибинний духовний світ не залишає вибору. Василь Сліпак свідомо робить прецедент, якого, можливо, й немає в сучасній історії: відомий оперний кумир публіки, володар чудового рідкісного голосу, природжений артист ставить на терези Долі своє Життя і Честь. Цей виклик і є справжнім героїчним подвигом цього великого артиста і Великої Душі Людини.

Виникають аналогії з письменниками (зокрема, Антуаном де Сент Екзюпері), з Ікарим і, навіть, з Ісусом Христом. Безумовно, своїм відчайдушним подвигом він хотів розтопити байдужі серця, воскресити любов до ближнього, до рідної Вітчизни. Та чи зрозуміли ми, українці, велич шляхетного подвигу цього Лицаря Добра, Справедливості, Любові? Мабуть, ще ні. Однак перші ознаки пробудження нашого сумління, на щастя, уже з'являються. І свідком цього є триденний відкритий Міжнародний марафон під дуже промовистою назвою “Тихі дні любові. Музика миру”, організований у Львові з ініціативи брата Ореста і відомих митців Львова й Парижа. Авторитетний мистецтвознавець Стефанія Павлишин так охарактеризувала цей мистецький захід пам'яті: “Марафон був ідеально організований. Програма різноманітна, змістовна, яка охоплювала не лише основну тему вшанування великої людини і співачки, а й вираження патріотизму у концертах, кінофільмі, зустрічах-спогодах, виступах солістів, хорових та інструментальних колективів. Ім'я Василя Сліпака ще раз стало символом нашої любові до Батьківщини і вшанування її героїв”.

Варто хоча б коротко описати по днях усі події, що відбувалися у рамках марафону. Розпочалися дні пам'яті Святою літургією 29 червня у Храмі Святих Верховних Апостолів Петра і Павла за участю квінтету Гарнізонного Храму, а також молитвою й покладанням квітів на могилу Героя на Личакові. Потім у переповненому залі Кінопалацу “Коперник” відбувся передпрем'єрний показ документального фільму “МІФ”, який змусив присутніх ще раз пережити несправний біль втрати. У Львівській державній хоровій школі “Дударик” ім. М. Кацала, звідки й розпочав свій шлях співака і національно свідомого українця Василь Сліпак, відбулося справжнє свято хорового співу за участю Львівської державної академічної чоловічої хорової капели “Дударик” (диригент Дмитро Кацал), Львівського муніципального хору “Гомін” (худ. кер. і диригент Руслан Ляшенко), Чоловічого Ансамблю “Kalophonía” (керівник Тарас Грудювий). Завершився перший день марафону у Храмі Святих Верховних Апостолів Петра і Павла “Всенішню” і “Панахидою” Кирила Стеценка у проникливому виконанні Львів-

ського камерного хору під орудою Володимира Сивохи́па. Перший день марафону був присвячений пам'яті Миколи Кацала “Від вчителя до учня”. Другий день — фортепіанний марафон PIANO POSTLUDES зібрав найкращих виконавців фортепіанної музики, які виступили у найпрестижніших залах Львова, а саме: Йожефа Ерміня, Етеллу Чуприк, фортепіанний дует “KIEV Piano DUO” Олександра Зайцева і Дмитра Таванця. На Полі Почесних Поховань №76 Личаківського кладовища прозвучала органна музика у виконанні Барбари Швідерської. А в Королівських Палатах Львівського історичного музею відбувся круглий стіл: “Василь Сліпак і українська діаспора: незіграна роль” за модерування Стефанії Павлишин і Олександра Козаренка та за участю працівників відділу діаспори Львівського історичного музею та членів кафедри філософії мистецтв ЛНУ ім. І. Франка.

Учасники круглого столу мали можливість насолодитися фрагментами запису виступу Василя Сліпака у кантаті Олександра Козаренка “П'єро мертвопетлює” і опері “Дідона і Еней” Персела у трьох партіях: баритоновій, теноровій і контртеноровій. Завершився другий день улюбленим твором Василя Сліпака “Карміноу Бураною” Карла Орфа, в якій він у свій час виконував усі три партії, а також “AGNUS DEI” Джоакіно Россіні. Концерт відбувся у Львівській філармонії за участю капели “Дударик”, солістів Тетяни Дію (сопрано), Патріка Гарі (тенор, Франція), Євгена Капітула (баритон), Тетяни Вахновської (альт), Оксана Рапіти і Мирослава Драгана (фортепіано), а також Краківської групи ударних. Диригенти — Жан-П'єр ЛоРе, Володимир Сивохи́п. На площі Ринок “Просвіта” організувала концерт молодіжних колективів і відомих співаків естради.

Третій день — оперний марафон MEMORY — FOREVER розпочався прем'єрою мелопеї “ОРЕСТЕЯ.EXERCISE” Олександра Козаренка для акторів та інструментального ансамблю за трагедіями Есхіла у блискучому

перекладі Андрія Содомори та на вірші Рільке і Забужко. За визначенням Андрія Содомори музика Козаренка зуміла подолати простір часу в три тисячі років і донести античне слово до сучасного слухача. На подвір'ї палацу Потоцьких Галицький академічний камерний хор (мистецький керівник Василь Яциняк) та Академічний молодіжний симфонічний оркестр “INSO — Львів” (художній керівник Мирослав Скорик) виконав оперу Дмитра Бортнянського “Алкід” під батuitoю Жан-П'єра ЛоРе. Потужним завершальним акордом триденного марафону пам'яті Василя Сліпака став величний гала-концерт у Львівській філармонії. Найкращі солісти Львова, Парижа, Львівська державна академічна хорова капела “Дударик”, Львівський камерний хор “Глорія” і Академічний симфонічний оркестр Львівської філармонії (головний диригент, художній керівник Тарас Криса) виконали твори Верді, Гуно, Берліоза, Сен-Санса, Лисенка, Гальперіна. Диригував Ніколас Краузе. Завершився гала-концерт “Заповітом” на музику Богдана Фроляка і “Одою до радості” Бетховена під орудою Мирослава Юсиповича. Достойне пошанування достойного Героя, яким Василь Сліпак вшанував пам'ять сотень героїв-побратимів, які загинули на сході України за рідну землю. Нехай рідна земля усім їм буде пухом, а наша пам'ять про їхній подвиг буде спонукою до нашого сумління, до дії.

Варто навести слова Олександра Козаренка: “Марафон пам'яті Василя Сліпака — це позитивна спроба подолати нашу традицію безпам'ятства: не шанувати за життя, а тим більше після смерті. Марафон перериває цю ганебну традицію”. Завершити хочу повідомленням, яке оголосив зі сцени філармонії відомий французький диригент Жан-П'єр ЛоРе, що у центрі Парижа в пам'ять нашого Василя Сліпака, який віддав майже 20 років свого творчого життя Паризькій Гранд Опери, прозвучав “Реквієм” Берліоза в присутності понад трьох тисяч парижан. Українці, вчімося культури пам'яті у французів!

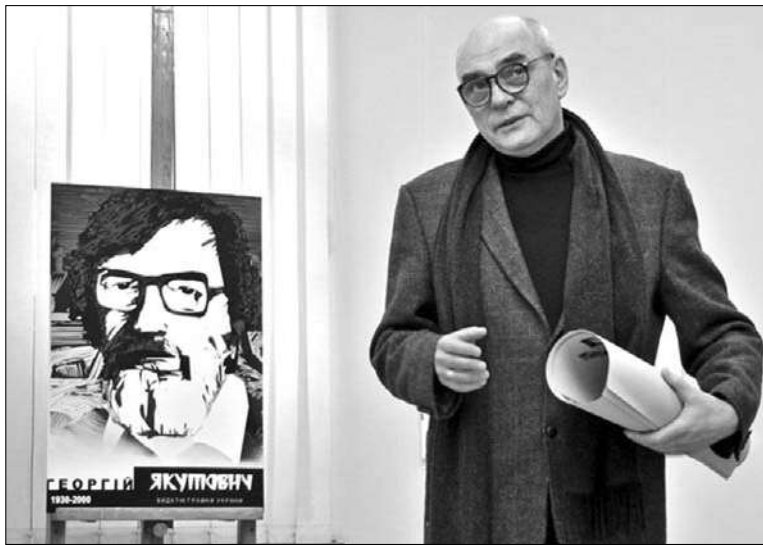
Якутовичі

Василь ПОРТАК

Це не просто сторінка — знамените явище в українському мистецтві. “У 1960-х графіка домінувала над живописом. Цей напрям тримав на плечах батько, — писав Сергій Якутович, який покинув нас 27 дня минулого місяця, про геніального графіка Георгія Якутовича. — Коли він пішов, я зрозумів: атланта не стало, балкон може впасти. Підперти його маю я, хоча б криво”. Підпер гідно. Його роботи — в приватних збірках і музейних колекціях по всьому світу, навіть у Білому домі.

Ніхто з українських художників не зробив для кіно стільки, як Георгій і Сергій Якутовичі. Батько — насамперед у “Тінях забутих предків”. Параджанов так оцінював внесок Георгія: “Він не просто художник, а художник, що мислить /.../. Він привів нас у Карпати, як гід. Вони йому знайомі. Він врятував нас від пейзажанства, від фальші”.

Карпати були йому рідні, він придбав хатину в гуцульському селі Дземброня, що під самою Чорногорою, подовгу там працював. А мій біль — так і не здійснена екранізація мого сценарію “Олекса Довбуш”. Знімати взяв-

ся Леонід Осика, оператором-постановником мав бути Юрій Гармаш, художником-постановником — Георгій Якутович. Потужна група! Не склалося. З бальної причини — кошти...

А згодом я на території довжиківської кіностудії на місці порожнього басейну побачив макети і став, як заворожений: “пітерські” леви, що сприймалися як загадкові сфінкси, були ЖИВІ, ще й не зафільмовані. Співпраця Сергія Якутовича з Юрієм Ільєнком над фільмом “Молитва за гетьмана Мазепу” спричинилася до дивовиж, коли живі образи перетікають у полотно, і навпаки — з полотна оживають у акторському втіленні. А макети... Кінознавець Лариса Брюховецька писала: “Макети передають інтенсивність подій. Крім того,

вони надають об’ємності батальним сценам і в незвичній, умовній атмосфері фільму масовка стає зайвою. Зрештою, вони посилюють емоційну напругу. Отже, Юрій Ільєнко разом із Сергієм Якутовичем зробили відкриття в кіномові, принаймні порушивши стереотип батальних сцен історичного фільму. Про що знахідку режисер сказав у своєму прес-релізі: “Нехай комп’ютери відпочивають. Те, що зробив Сергій Якутович як художник, є, поза сумнівами, новим словом у кіно. Його ще оцінять”.

“Мої розписи до фільму “Молитва...” — писав не без гумору Якутович, — люди крали зі знімального майданчика. Обламували декорації й несли додому. Зрозумів: я — народний художник”. А ще так: “У мене — своя Україна. Для неї живу й за неї вмиру. І мені байдуже — потрібен я тут чи ні. Моя Україна не схожа на реальну. Я увесь час жив паралельним життям. Мені постійно було тут некомфортно. Інші країни пропонували мені комфорт. Однак за тиждень він набридав”.

Втрата дружини, також художника (та й мама була художником-ілюстратором, і молодший брат Дмитро живописець), потім сина, теж талановитого... (“Коли помер син, якраз почали стріляти на Майдані. Для мене все з’єдналося. 2014-й — найстрашніший у житті”).

“...Часом хочеться вимовити одне слово й цим сказати все. Я втомився”. Мир душі Вашій, Майстре! І душам Ваших рідних, знаменитих і просто митців-трударів.

Арт-шоу

“Ніч у Луцькому замку” тривала дві доби

Євген ЦИМБАЛЮК

У замку Любарта, що в Луцьку, відбулося дводобове (1-2 липня) арт-шоу “Ніч у Луцькому замку”. Його організували, аби прадавня фольклорна українська атмосфера у супроводі сучасного мистецтва дала можливість відчувати дух минувшини, коли тут збиралися імператори, королі та лицарі, аби вершити історію Європи. На дійство прибуло чимало відомих гостей, які презентували

лучанам свій талант. З-поміж них солістка Віденської оперети Катаріна Корезі-Лал, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, володар титулу “Вердівський голос” (Італія), соліст Польської національної опери Андрій Шкурган.

У рамках “Ночі у Луцькому замку” виступили також “Київ модерн балет”, театр “Воскресіння” з філософською виставою “Глорія”, італійський балетний колектив на повітряних кулях “Molecule Show”.

Колориту святу додали алеї майстрів народної творчості, яскраві розписи, аквагрими, театралізований “Саміт у Луцьку”.

У «Легенді про госпітальєрів» — життєвий подвиг 22-річної Яни Зінкевич

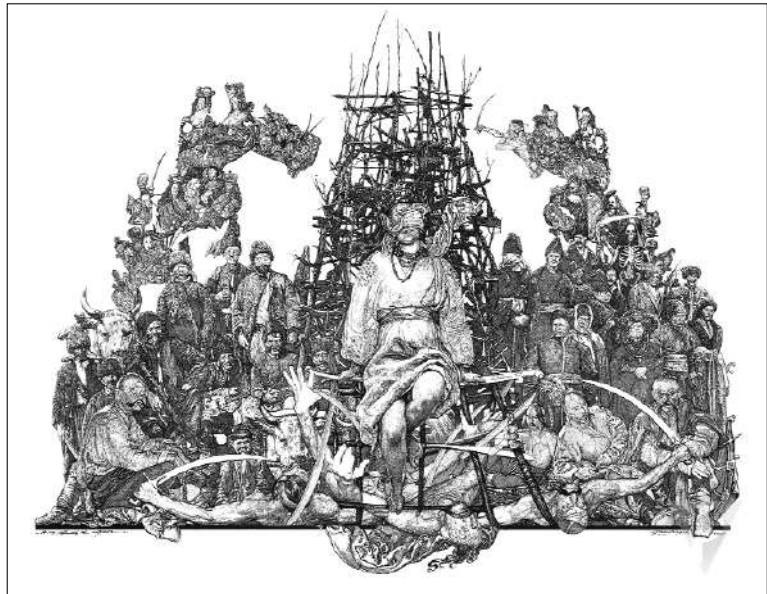
Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська область

У рамках всеукраїнського кіноальманаху про героїзм звичайних людей у Рівному презентували фільм “Легенда про госпітальєрів”. Образ головної героїні автори (а це група молодих сценаристів, режисерів та операторів із Києва) взяли з 22-річної рівнянки Яни Зінкевич. Відтак і в сюжеті стрічки — життєві події, пов’язані з Яною.

А вона, як відомо, заснувала добровільний медичний батальйон “Госпітальєри”, який рятував і нині рятує українських бійців у зоні АТО; особисто витягла та врятувала більше двох сотень поранених українських солдатів із передової; зазнала в зоні АТО травм; була на межі життя і смерті й протягом декількох місяців медици боролася за її життя; піс-

ля реабілітації пересувається на інвалідному візку; закохалася, одружилася, стала матір’ю; отримала орден “За заслуги”, “За спасіння життя”, “Народний Герой України”, а наразі продовжує свою волонтерську діяльність і надалі планує зосередитися на медичній і психологічній реабілітації поранених бійців...

“Легенда про госпітальєрів” — фільм короткометражний. Утім, як заявляють його автори, в майбутньому може стати повнометражним. Для цього є дві важливі підстави: те, що кінострічку глядачі переглянули із захопленням, на одному подиху, і те, що не весь матеріал увійшов у рамки короткометражки.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

На виставці представлено близько 30 робіт митця, об’єднаних темою відтворення правдивого образу українського народу в історико-етнографічному контексті. Всі картини можна умовно поділити на дві частини: типи і вбрання українців кінця XIX — початку XX століття і звичаї та обряди українського народу.

Ці полотна створено у 60—70-х рр. минулого століття, коли збірка хатнього музею вже була сформована по колекціях. Вони стали її органічною складовою, доповнили цілісний образ української культури важливим сегментом — художньою інтерпретацією та узагальненням регіональних особливостей типів та обрядів українців за етнографічними ознаками та поділом.

Художні принципи, які застосував митець, можна означити як такі, що відбувалися на засадах глибинного народного мистецтва з його фігуративністю, декоративністю і яскравим колоритом, площинністю і лаконізмом. Як стверджують мистецтвознавці, декоративно-етнографічний живо-

Любов і Краса в картинах Івана Гончара

Національний центр народної культури “Музей Івана Гончара” запрошує шанувальників мистецтва і всіх відвідувачів Музею завітати на виставку “Іван Гончар. Живопис: типи, обряди і вбрання українців”. Нова експозиція — це частина заснованого минулого року виставкового проекту “Іван Гончар. Творчість” задля ознайомлення широкого загалу з творчою спадщиною фундатора Музею як художника.

пис Івана Гончара є свідченням його творчого пошуку і зростання — від реалізму й найважчого імпресіонізму в краєвидах до фігуративно-пластичного символізму народних типажів. А ось що сам І. Гончар писав про свою творчість 1980 року: “За останнє десятиріччя я, натхненний творчістю свого народу, зробив, мабуть, більше, ніж за все своє попереднє творче життя. Я, по суті, виріс наново як митець, і в скульптурі, і в живопису, створивши сотні картин, скульптур, малюнків, які вважаю своїм найціннішим мистецьким здобутком”.

Кожна з представлених в експозиції робіт емоційно наповнена і чітка, науково точна в деталях зображуваного. Завдяки вмілим сюжетно-композиційним рішенням досягається художньо-образна значимість живописних полотен. Усі картини мають об-

межений, неглибокий простір без перспективи, а постаті виписано крупним планом, на тлі відповідно підбраного другого плану. Це

додає ефекту фотографії. Картини можна вважати інформаційно насиченими живописними текстами, в яких присутній власне

авторський текст — підпис до картини. Нерідко це уривки з народних пісень.

Тематика і сюжети робіт Івана Гончара відкривають праоснови, на яких тримається українська земля і весь великий український рід — це Любов, Краса і Труд: кохання дівоче-парубоче, родина, материнство, господарювання. І все відповідно до етнографічних особливостей, антропологічних типів, вбрання (крій та вишиття) й чоловічих головних уборів різних етнографічних зон. Оскільки роботи створені на основі експедиційних записів і замальовок, немає жодних сумнівів в автентичній достовірності робіт “Весільна пара з Житомирщини”, “Молодий і молода з Південного Поділля”, “Весільна пара з Любимівки на Київському Поліссі”, “Весільний традиційний обряд на Черкащині”, “Весілля. Гопак”.

Образ дівчини тонко передано у картинах “Льонарка”, “Подільянка”, “В ріднім краї”. Закликом повернутися до втраченого можна вважати полотна “Побачення”, “Подруги”, “Господар”.

Усі представлені роботи відображають обряди весняно-літнього циклу.

«Та серце не хоче... ні нового дому, ні нового саду»

Світлана ОРЕЛ,
Кропивницький

Будинок Тобілевичів на колишній вулиці Знам'янській (нині — у Кропивницькому — міський літературно-меморіальний музей Івана Карпенка-Карого) на той час був фактично центром українського громадського життя міста. Юний Тарковський спілкувався тут із майбутніми видатними акторами Миколою Садовським і Панасом Саксаганським, їхньою сестрою Марією Садовською-Барілотті, бували тут Олександр і Софія Русови, а майбутній меценат і громадський діяч Євген Чикаленко, до речі, однокласник Олександра по земському реальному училищу, квартирував у цьому ж будинку. Знаходив тут прихисток і Марко Кропивницький. У цих стінах збиралася елісаветградська «Громада», якою керував тоді Опанас Михалевич, і яка мала абсолютно чітку українофільську спрямованість. Фактично частиною «Громади» (хоча певною мірою і автономною) був молодіжний гурток «Народної волі», до якого входив і Олександр Тарковський. У Єлисаветграді цей гурток був значною мірою українським — молодь навіть намагалася друкувати на гектографі вибрані твори Шевченка.

Уже пізніше — у середині ХХ століття, листуючись із Андрієм Юровичем Тобілевичем, зусиллями якого, власне, й зберігся «Хутір Надія», Арсен Олександрович просив писати йому українською, мовляв, він не забув цю мову. Та й як міг, допомагав у створенні музею-заповідника.

Усе це згадалось, бо нині, коли йдеться про підготовку проведення літературного салону (така форма пізнання молоддю поезії уже стає доброю традицією у нашому місті), раптом залунали голоси, що «...это же русская поэзия, европейского уровня, и хахляцтво, чи то пак, украинство, здесь ни при чем». На жаль, і досі у сфері освіти нашого міста трапляються методисти з таким типом мислення.

Цьогоріч літературна громадськість відзначає 110-річчя Арсенія Тарковського. Для нашого краю він не просто поет — останній представник Срібного віку російської поезії. Він — один із стовпів легендарного роду Тобілевичів — Тарковських: саме ім'ям його тітки названо славновісний «Хутір Надія», нині музей-заповідник. А батько його, Олександр, виховувався у родині Івана Карповича Тобілевича.

Звісно, Арсеній Тарковський писав російською, хоч і не цурався, як інші, українців у своїх текстах. Це й не дивно, адже іншою мовою в Російській імперії, а пізніше і в її модифікації — Радянському Союзі, утвердитися було набагато важче. Та й у цьому випадку не йдеться про роздвоєння душі, бо у храм загальнолюдської культури Арсеній Олександрович у тодішньому Єлисаветграді входив саме тією мовою. І до кінця життя він зберіг болючий, ностальгійно-пронизливий зв'язок з Україною, з нашим містом.

Саме тут він зустрів своє перше кохання — Марію Фальц; її колишній будинок нині — музей Арсенія Тарковського по вулиці його ж імені. Сюди він повертався у середині 50-х, уже будучи інвалідом (під час війни втратив ногу). Збереглися спогади про той приїзд і їхню спільну поїздку на хутір Надія тодішньої директорки обласного краєзнавчого музею Олени Ноземцевої: «...Стояла тиха, тепла погода, за містом пахло чебрецем. Ми спинились у полі. Арсеній Олександрович зірвав кілька квіточок, вдихнув пахощі й мовив: «Скільки років я тут не був...» У його очах були сльози».

Через кілька місяців у листі до свого приятеля він напише: «Я зрозумів, що на Батьківщині треба бути частіше, інакше висихаєш серцем...» Ще через 17 років він

зізнається: «Як мені хочеться на Україну, до Києва та до мого Кіровограда, — я поїхав би на Батьківщину за сльозами, більше мені у моє місто їхати ні за чим. Та хіба ще за дитинством, яке так потрібне у старості. Мабуть, у моєму віці випадають у дитинство ще й за велінням серця. Тож коли я упаду в нього, то не подивуйтеся — є не тільки Простір — Батьківщина, а ще й Час — Батьківщина».

Так і просить зазвучати українською його ностальгійний вірш за тим Часом-Батьківщиною:

А все-таки жаль, що юнацькі роки
Мене повели на чужинські шляхи.
Що мама в розлуці сльозу витирала,
що рідного я не побачу вокзала,
що гілкою вітер востаннє махав,
що міста нема і розтанув вокзал.
Та серце не хоче, хоч прийде до ладу,
ні нового дому, ні нового саду,
ні лицарів кутих, що піч прикрашають.
Про них нові діти нічого не знають.

Кімнату жаль мамину, вогника скалки,
і ледве вловимий в ній запах фіалки.
А ще пам'ятаю тринадцятий рік,
що біди і втрати тяжкі нам прорік.
Хвилястих розплетених кіс безпорадок...
Що гірше наївних, дитячих здогадок,
Пророцтва які? Бо тепер вже стократ
я збився з рахунку гірких своїх втрат.

Кого я покличу з дитячих тих далей
з такою нестримно-гіркою печаллю?
І хто коли-небудь прийде уві сні,
безмежне прощення даючи мені?

Темніша з роками імла сновидінь,
все рідше приходить минулого тінь.
І совість холодна — що день промине,
все рідше і рідше терзає мене.
Та рідні до болю ті мамині руки —
вони пробачають усі мої муки.
І болю мого, передчувши край,
частіше лягають на плечі мої.

Григорій ТИТАРЕНКО,
краєзнавець,
м. Полтава

У травні 2017 року Василя Голуба запросили на гастролі у США. Там із грандіозним успіхом він сім разів виступив з концертами і мововиставою «В степу безкраїм за Уралом».

З'явилася ідея зміни музичного супроводу мововистави. Її блискуче реалізував талановитий український звукорежисер Леонід Сорокін.

Організував гастролі американський фонд «Лелека», який опікується реабілітацією українських воїнів, поранених на війні у Донбасі (керівник фонду — українська емігрантка Любов Яковенко). Від Полтавського театру організатор поїздки — заступник директора Лариса Шрам.

Гастролі почалися з Нью-Йорка. Вони співпали з Днем Матері (14 травня). Це свято в Америці відзначають на рівні Святого Вечора і Великодня. Традиційно цього дня американці вшановують своїх матерів і відвідують рідних. Гостей з України запросили до недільної церковної школи, де виступали діти і вчителі. На концерті Василь Голуб читав «Молитву матері» (за творами Тараса Шевченка) і співав пісню «Рідна мати моя». Успіх від виступу і сльози вдячних слухачів надали йому впевненості й сміливості, а увечері в другій недільній церковній школі відбулася мововистава «В степу безкраїм за Уралом».

У Нью-Йорку українці провели 5 днів. Потім поїхали до Чикаго.

Головний виступ відбувся у театрі «Гомін», який діє при греко-католицькій церкві.

Вдячні американські українці влаштували надовивож гарну учту артистам. Біля театру «Гомін» поставили віз, кухарі в

Шевченкове Слово з вівтаря

2014 року, до 200-ліття від дня народження Т. Г. Шевченка, народний артист України Василь Голуб із Полтавського академічного обласного музично-драматичного театру ім. М. В. Гоголя створив за власною ідеєю мововиставу «В степу безкраїм за Уралом» — літературно-музичний монтаж за творами Кобзаря. Артист виступив і в амплу режисера. У виставі актор майже дві години читає твори Шевченка і співає пісні на його слова. Пам'ятаю прем'єру, сльози полтавських глядачів і захоплені вигукі під вікнами гримувальної кімнати Голуба.

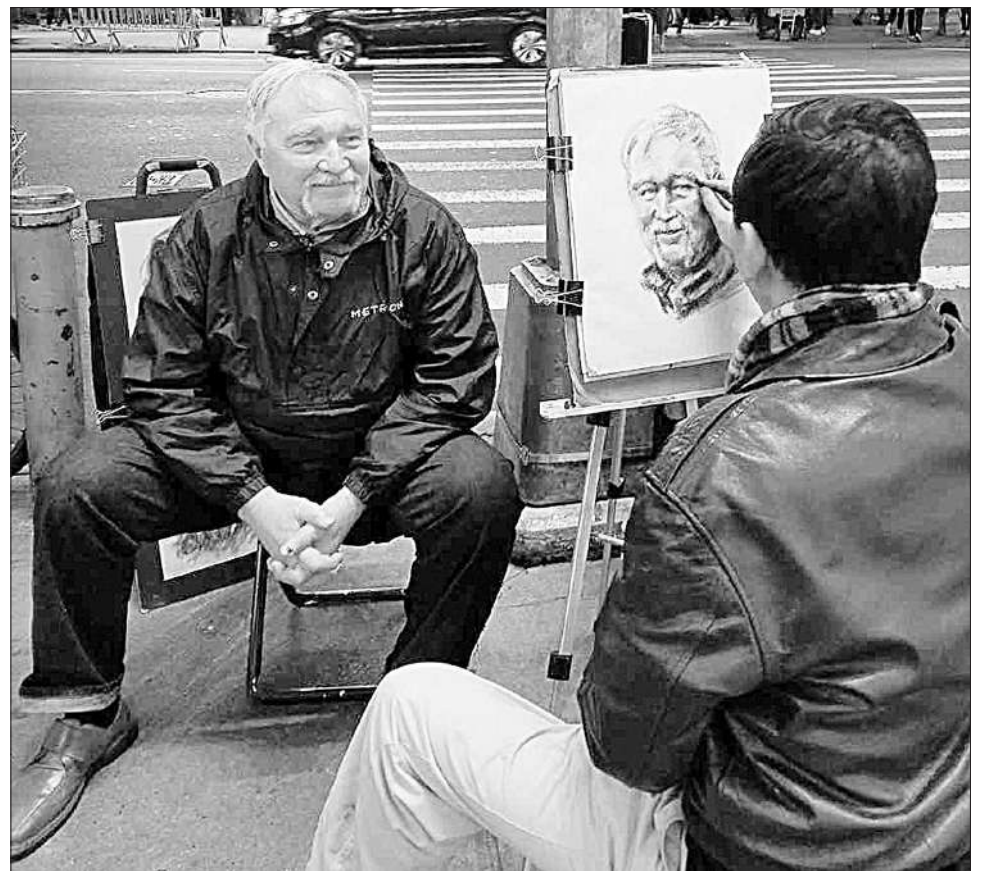
шароварах і вишиванках на багатті варили борщ, куліш і смажили сало.

На одному з виступів серед глядачів було багато дітей. Василь Григорович хвилювався, адже зовсім маленькі глядачі могли заважати. Побожування виявилися марними. Попри незнання мови багатьма дітьми, під час виступу можна було «чути, як муха летить». Тому й запитав хтось із глядачів Василя Григоровича: «Пане Голубе, ви що, володієте гіпнозом?»

Один концерт провели на випускному вечорі в недільній школі.

Останній виступ відбувся у церкві святого Миколая — найбільшій церкві Чикаго. Вистава пройшла біля вівтаря у присутності настоятеля.

Допомагав Голубові звукооператор із Полтави Марко Шрам. Він без слів розумів артиста і миттєво вносив потрібні корективи.

Василь Голуб позує художнику на Волл-стріт у Нью-Йорку

Прощалися з українцями Америки зі сльозами на очах. Плакали наші брати і посестри з діаспори, плакали і вдячні сини й дочки материкової України.

Василь Григорович Голуб говорить, що поїхав за океан не за славою, не за

грішми, а складати іспит, і склав його на відмінно. Митець дуже вдячний організаторам поїздки, зокрема Любові Яковенко та українці з Чикаго Тетяні Черншовій, які створили найкращі умови для успішних гастролей.

Світлана БРЕСЛАВСЬКА,
м. Івано-Франківськ

Її літературна спадщина невелика: понад сто відомих на сьогодні поезій, одна коротка проза, п'єса (написана в співавторстві з Агафією Бойчук), кілька сценаріїв для шкільних потреб і статті, надруковані у фахових журналах. Протягом життя з'явилася тільки одна збірка поетеси, названа “Поезії”, до якої увійшло 55 поезій і яка була видана в Ужгороді 1930 року. Частину творів відновили після смерті авторки. Вся рукописна спадщина зникла під час війни. Лише 2008 року в ужгородському видавництві “Гражда” побачила світ книжка “Миколая Божук. Я заберу той жар у пісню”, з нагоди 101-річчя з дня народження поетеси та присвячена 70-річчю проголошення державності Карпатської України та 20-літтю відновлення “Плату” в Україні.

Занадто коротким було її життя, не до кінця реалізовано талант. Та, можливо, в пам'яті читачів закарбується не так поезія, як чудові зразки епістолярної спадщини поетеси, клаптики широкі почувань до ліричного героя — о. Юрія Станиніна, почувань невзаємних, а тому, по суті своїй, — трагічних. Закарбовані на похованих листках, вони так і залишилися б у забутті, якби не п'єса “Коля” відомого закарпатського письменника й драматурга Олександра Гавроша, вміщена в збірнику “Сім п'єс про любов до Батьківщини” (в-во Олександри Гаркуші, Ужгород, 2016)* і задекларована, як етюд.

Саме на цій п'єсі сконцентровано увагу, і не тільки задля того, щоб розкрити українському читачеві красу та трагедію почуттів талановитої жінки, а й тому, що п'єса оригінальна і варта окремої уваги.

Отже, невеликий за обсягом, переважно безсюжетний твір настроєвого характеру, в якому автор подає конкретну картину, фіксує момент, вихоплений із життя, відтворює внутрішній стан людини, нерідко на тлі співзвучного пейзажу, невелика одноактна п'єса, події якої мають драматичний характер. Саме таке визначення літературного й театрального етюду. Ми звернулися до Вікіпедії, щоб після прочитання п'єси “Коля” Олександра Гавроша не виникало питань щодо форми і методів подачі автором основної думки.

Печаль і радість Миколаї Божук

Це ім'я на малій батьківщині відоме не всім, а в Україні зовсім невідоме. Миколая Божук. Поетеса Закарпаття міжвоєнного періоду, активіст “Просвіти”, член “Плату” на Закарпатті. Вчителювала в рідному Великому Бичкові. Цього року минуло 110-річчя з дня її народження, наступного року — інша дата: 80 років із дня смерті.

роша не виникало питань щодо форми і методів подачі автором основної думки.

“Етюд на двох за похованими листами”, написаний на основі спогадів Юрія Станиніна та листів Миколаї Божук. На цьому можна було б зупинитися. Хіба ще поточити: 1) дія відбувається в міжвоєнний період; 2) Ю. Станинець — майбутній священник і письменник, М. Божук — майбутня вчителька і поетеса.

Цього було б достатньо, якби не бездонна прірва почуттів у тих похованих листках.

Чомусь так складається в житті, що справжнє кохання рідко буває взаємним, а якщо і взаємним, то катастрофічно короткочасним. Обставини, оточення, меркантильні міркування, відстані, час — усе це нищить почуття, переводить на рівень побутовий, де не жарко і не холодно, де нудно й комфортно, але безприс-трасно, бо пристрасть — це суцільний дискомфорт.

Її листи і його щоденники. Вони не поєднуються, а наче йдуть паралельно, звучать на два голоси, викликаючи інколи дисонанс. Її голос на межі болю. Він неначе стоїть осторонь, спостерігаючи, заперечуючи собі і їй.

“Найдорожчий мій!.. Цвіте мій!.. Дорогенький... Дорогесень-

кий... Єдине, улюблене моє Серденько!..” — тільки так звертається Вона, не тамуючи почуттів.

“Ні! Ні! Ні! Я не міг, ніяк не міг...” — чуємо у відповідь.

Етюд поставлено у формі діалогу: Вона читає свої листи, Він — щоденникові записи. Жодних дій не відбувається — відбувається розмова двох молодих людей, актори зрідка пересуваються по сцені: то вона приляже на лавку, то він запалить свічку.

Наш герой сухо, як і належить писати в щоденнику, розповідає про знайомство з Василюю (Миколаєю, Колею), описує її зовнішність, блиск її каштанових очей, що “відкрив мимохідь <...> таємницю дівочої душі” [с. 104]. Ця душа була крилата, сповнена різних думок і суперечливих почувань.

“Ви зайняли цілком моє серце. Коли б я мала крила, то полетіла б до Вас, упала б до Ваших ніг, цілувала їх, а потім обійняла і пригорнула до грудей, до свого розпаленого любов'ю серця...” [с. 109]. Вона тішиться кожною миттю, коли може бачити його в церкві, широко просить відповіді на свої сподівання, хоче взаємності. Він мовчить, не відповідає на листи, а в щоденникових записках аналізує стиль її письма, що переливається “з прози в поезію. Вже один почерк пера засвідчував, що це писала рука митця” [с. 110]. Він навіть пропонує їй “вилити свої думки у форму вірша”, називає закарпатською Лесею Українкою. Своє мовчання виправдовує суворою дисципліною, що панувала в семінарії, контролем за перепискою семінаристів. Невже тільки це було причиною? Важко сказати, адже маємо щоденник і не знаємо, що ж було написано у відповідь на її епістолярні одкровення.

Вона прагне зустрічей, навіть випадкових, прагне широго, емоційного спілкування в листах. Він причиною довгої мовчанки називає недостачу часу, працю, іспити;

проявляє байдужість, докоряючи в зайвій присутності; не зупиняється, зустрівши на вулиці, відмовляється приїхати до неї в Бичків. Вона пише вірші і високо цінує його літературні поради, вважає його “чоловіком, що розуміється на тому і сам пише” [с. 115].

Доля Миколаї надзвичайно трагічна. Рішучий, вольовий характер штовхав її далі й далі — вчитися, пізнавати, здобувати. “Дізнавшись, що батько не хоче її давати на навчання після початкової школи, вона дитиною сама взяла від старшої сестри сіряк, тайстру з книжками та й крадькома побігла на поїзд до Ясіня, де в “горожанці” вчився її брат Іван. Старому Миколі Божуку довелося змиритися з цим і платити за навчання обох дітей, хоч це було й нелегко” [с.111—112]. Далі була вчительська дівоча семінарія. “Вже працюючи вчителькою, вона сплачувала батькові борги, що передчасно помер. Проценти були такі, що учительської платні інколи не вистачало й на прожиття” [с.113].

Доля відвела їй лише 31 рік життя. Згасла від сухот у січні 1938 року на рідній Гуцульщині. До самої смерті Коля бачила Юрія людиною, в якій можна знайти “щось душевно-красне, щось неочіненне і невичерпне” [с.115].

Згадуючи її вже після смерті, він начебто шкодує, але ті шкодування звучать так егоїстично-лицемірно: “... ті замріяні полум'яні очі й мені колись світили. Той ротики малиновими губками і мені соловейком шебетав про любов. Те поривисте серце, тужачи за

щастям, і для мене билось. О, чому ти, доле, такою скупю, такою жорстокою тоді була?” [с. 114]. Власна байдужість по-чоловічому виправдовується долею чи обставинами. Його щоденникові записи не дають можливості до кінця зрозуміти трагізм ситуації. В повітрі зависає питання: чому?

Жінка, здатна на відвертий вияв почуттів, завжди викликає в чоловіка нерозуміння, навіть первісно-підсвідомий страх — страх із мисливця перетворитися на здобич. А можливо, все це від молодості, від неспроможності досягнути найвищої вершини душевних переживань?! Пам'ятаєте, як у “Марусі Чурай” Ліни Костенко: “Моя любов чоловіком сягала неба, а Гриць ходив ногами по землі...”.

Коханий Юрочко виявився таким собі середньостатистичним приземленим Грицем — він може зрозуміти почуття розумом, але не серцем. Безумовно, він вартував поваги, дружби, але не такого всеспалюючого, відкритого, як рана, кохання.

П'єса психологічна, вражаючи за своїм драматизмом, напруженістю в подачі матеріалу. За стислістю, небагатослівністю приховано неймовірну глибину, потужний поштовх до структурованого аналізу, до співпереживання. Етюд “Коля” обов'язково мусить зустріти свого режисера-постановника, який до кінця зуміє розкрити оригінальний авторський задум Олександра Гавроша.

Що сказати на завершення? Мабуть, кілька слів про Юрія Станиніна: письменник, громадський діяч, священник, депутат Союму Карпатської України, член НСПУ (1994). Він прожив повноцінне творче життя, провів війну, був священником, видав кілька збірок прози, хоча його творчий доробок ще чекає на свого дослідника... Згас у 88 років, переживши Миколаю Божук на 56 років.

Ніби все... Хіба тільки назвати почуття Миколаї яскравою квіткою на мармуровій плиті його біографії.

* Гаврош Олександр. Коля // Сім п'єс про любов до Батьківщини [Текст] / Олександр Гаврош. — Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2016. — 248 с.

Віта ДЗИМА,
Ольга БЛОКІНЬ,
Фото Юрія КАРДАША,
Шевченківський національний заповідник, м. Канів

Приємно вражена була Марія Білик, внучка Володимира Хоми, автора львівського вінка на пошану Тараса Шевченка 1964-го ювілейного року, побачивши в музеї на Тарасовій горі в Каневі лавровий вінок із латуні, вміщений під час оновлення експозиції. Адже після здійснення ремонтно-реставраційних робіт і докорінних змін, проведених 2010 року, багатьох знакових речей відвідувачі в експозиції не знайшли.

Нині вінок знову перебуває у меморіальному залі. Марія нагадала про історію цього експоната, створеного її дідусям на пропозицію українського письменника Олеса Лупія, передану його братом Григорієм Лупієм, із яким Володимир Хома працював на одному зі львівських підприємств. На відповідальну роботу

Внучка автора вінка зі Львова Кобзареві: «Дарунок знову в експозиції!»

відводився тиждень. Майстер мав відповідні матеріали і добро-го інструментальника — Василя Баштевича, колишнього воїна УПА. Треба було зробити два штампи. За роботу взялися дружно. Спершу у майстерні засушений лавровий листок було відбито в металі з усіма прожилками, загартовано та відшліфовано. Один пуансон виготовив художник по металу Віталій Стратейчук, відомий своїми творчими ювелірними роботами у Відні, а другий — Василь Баштевич. Потім підготовлені 150 листків Володимир Хома вже вдома припаяв до кільця з цинкового дроту, полакував. Довгою та нелегкою була ця справа, але кожен листочок виблискував, мов золотий.

До Києва вінок везли в квадратній скриньці. У Будинку письменників львів'ян зустріли Олесь

Лупій, Микола Вінграновський, Ліна Костенко... До Канева добіралися по Дніпру, аби потрапити до початку вшанувань. Пройти непоміченими через щільне коло міліції та військовиків було неможливо. Лише з допомогою Василя Касіяна, народного художника СРСР, лауреата державних премій, Героя Соціалістичної праці, Олесь Лупій вдалося пронести вінок і поставити його біля підніжжя пам'ятника Кобзареві. Потім цей вінок знайшов місце в музейній експозиції.

Довгий час було мало відомо про авторів львівського вінка. А напередодні проголошення незалежності України про створення пам'ятного вінка розповіла в канівському музеї Тараса Шевченка Ольга Хома (донька пана Володимира), показала старі світлинки. Історію цього символічного експоната вивчають нау-

ковці Шевченківського національного заповідника.

Марія Білик у день приїзду 2 липня 2017 року передала до музею на Тарасовій горі текст статті “Львівський подарунок для Кобзаря”, опублікований у жовтні 2007 року Катериною Гречин у газеті “Аудиторія” Національного університету “Львівська політехніка” (використано в цій інформації). До речі, хімічний факультет Львівської політехніки Володимир Хома закінчив 1958 року, здобувши фах інженера-механіка.

На згадку про зустріч із родинною реліквією Марія залишила запис у книзі вражень музею Тараса Шевченка, відзначила гостинність мешканців Канева і сфотографувалася біля пам'ятного вінка.

Арсен Шумовський із Мирогощі першим у світі зварив електродами залізничного локомотива

Євген ЦИМБАЛЮК

Студент змінив Толстого на Шевченка

Арсена Шумовського з дитинства вабила техніка. Це й зумовило його життєвий вибір: після закінчення навчання в Рівненській реальній гімназії він успішно складає іспити до Петербурзького технологічного інституту.

Події 1905 року в Петербурзі (грудневе збройне повстання) неабияк вплинули на формування характеру 18-річного юнака. Його захоплює політика, базована на відстоюванні національного інтересу. Арсен стає співорганізатором та активним членом єдиної на той час в усій імперії студентської організації “Українська громада”.

Як зазначає у своїх спогадах, найменшаних “Зруйнованим гніздом, або історією одної священицької родини на Волині”, Юрій Шумовський, брат був справжнім вільнодумцем. Спочатку захопився Толстим. Називав себе “вільним толстовцем”. Опісля став завзятим шевченківцем і змінив образок Толстого на Шевченка. Портрет Кобзаря він носив на грудях поряд із хрестиком.

“Хрест Симона Петлюри” — за героїство заради УНР

Револуційний дух, а головне — ідею відродження рідної України, відокремлення національних інтересів від великодержавних Арсен укоренив і на отчих теренах у Мирогощі, куди часто навідувався.

На українізацію Арсена Шумовського вплинула його молода, родом із Волині, дружина Ганна Селецька, котра також навчалася в Петербурзькій академії мистецтв і була пройнята тодішніми передовими поглядами.

Під час Першої світової війни Арсена мобілізували на фронт. Спочатку записали до артилерійської частини, а потім перевели до авіаційного відділу “ковбас” (так тоді називали аеростати). Затим він перейшов до війська УНР, де проявив себе справжнім героєм, за що й отримав “Хрест Симона Петлюри”. Коли влада перейшла до гетьмана Скоропадського, працював на за-

у селі Мирогоща Дубенського району, що на Рівненщині, вшанували світлу пам'ять про славного земляка Арсена Шумовського молитвою в храмі й літературним вечором. Приводом для цього стали дві круглі дати: 130-річчя від дня його народження (народився 25 червня 1887 року) і півстоліття від дня його смерті 1967 року.

Шумовський як талановитий інженер та учень всесвітньо відомого академіка Патона прославився тим, що за новітньою для першої половини XX ст. технологією — зварюванням аустенітовими електродами (без термічної обробки) — створив першого “зварного” залізничного локомотива. А ще він написав книжку “На поклін до Почаївської лаври” та історію розстрілів у Дубенській тюрмі. Відзначився українець і на фронтних теренах, за що отримав від уряду УНР “Хрест Симона Петлюри”.

лізниці. 1920 року став урядовцем для до-ручень при головному Комісаріаті УНР у Житомирі.

Пліч-о-пліч і по обидва боки кордону з Патеном

Після воєнних справ Арсен Шумовський вирішує продовжити навчання. Відтак вступає до Київського політехнічного інституту та закінчує його, одержує спеціальність інженера-технолога (механіка). Його зараховують на роботу асистентом при відділі сільськогосподарських машин того ж інституту. Водночас наполегливий науковець одержує можливість студіювати та працювати під керівництвом професора Євгена Патона, відомого фахівця з будови мостів і залізничних конструкцій, піонера в галузі зварювання металів й ініціатора створення в Києві Інституту електро-зварювання.

Виробничі й наукові стосунки Патона й Шумовського були якнайтісніші. І ця співпраця могла дати чимало плідних результатів. Утім, на заваді знову стали політичні мотиви. Радянська влада, яка запанувала в східних областях України, не могла пробачити Шумовському його перебування в УНР і боротьби проти більшовиків. Справа йшла до арешту, але небезпеки вдалося уникнути завдяки тому ж Патону. Він викликав Арсена на кафедру й порадив чимшвидше втікати за кордон. Той так і вчинив — опинився в Празі, а 1923 року переїхав до Польщі. Тут аж до 1941 року відпрацював на керівних посадах на дер-

жавній фабриці локомотивів у Хжанові.

Локомотив пройшов сто тисяч кілометрів і не розсипався

Під його безпосереднім контролем випробували понад 600 локомотивів: і для польських залізниць, і для експорту. В той час Шумовський майже щорічно відвідував закордонні виставки машин у Німеччині, Англії, Франції, Швеції та Австрії. Попри спротив свого “вищого” консервативного керівництва, учений-практик робить воістину революційний прорив — впроваджує нову техніку зварювання у всі ділянки локомотивів, замінивши коштовне відливання та кування.

Зрештою, 1935 року йому вдалося випустити низку машин, повністю зварених аустенітовими електродами. До Шумовського такого методу не застосовувала жодна країна світу. Більше того, всі зварювання витримали навантаження на 100000-кілометровому шляху, що означало надзвичайний успіх. І цей успіх визнали — на XII Міжнародному конгресі учених (1936 р., Лондон) зал стоячи вітав досягнення нашого земляка.

Замість України віддав свій талант іншим націям

Події Другої світової війни різко змінили долю Арсена Шумовського. Його

депортували до Німеччини, помістили в один із таборів. На щастя, відомому вченому вдалося вижити. 1948 року він переїхав до Англії, а потім — до Канади. Там передавав досвід молодому поколінню локомотивобудівників. А ще, як палкий шанувальник історії, він постійно, аж до смерті 1967 року, не тільки цікавився старовиною, а й вкладав свою літописну часточку: з-під пера літератора народилося чимало цікавих роздумів про Україну. Йому належить авторство цікавої історичної розвідки про минувшину Волині, а також про одну з найкривавіших сторінок більшовицького терору — розстріл в'язнів Дубенської тюрми 1941 року.

Воїстину: доля Шумовського — справжній життєвий подвиг в ім'я України. При цьому, як зазначає дослідник його життєвого та творчого шляху, письменник із Мирогощі Микола Пшеничний, лишень одного шкода, що, будучи в кожній кривині українцем, Арсен Федорович за гіркою іронією змушений був віддавати свій талант іншим державам, іншим націям.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!

ПЕРЕДПЛАТА—2017

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 67

на 1 місяць 13 грн 06 коп. на 3 місяці 38 грн 12 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітнянської роботи

Надія КИР'ЯН

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор

279-39-55

Черговий редактор

Надія КИР'ЯН

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Інтерекспресдрук”,
вул. Сім'ї Сосніних, 3.

Загальний наклад у липні — 15 200

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право

редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє

погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій

посилання на “Слово Просвіти”

обов'язкове.

Індекс газети

“Слово Просвіти” — 30617

